

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA

TEATAJA

Nr. 17. II aastakäik

1. septembril 1927

Ilmub kaks korda kuus.

Telli m i s h i n d :

Aastas	Emk. 250.—
Poolaastas	„ 150.—
Välismaale	„ 500.—
Poolaastas	„ 300.—

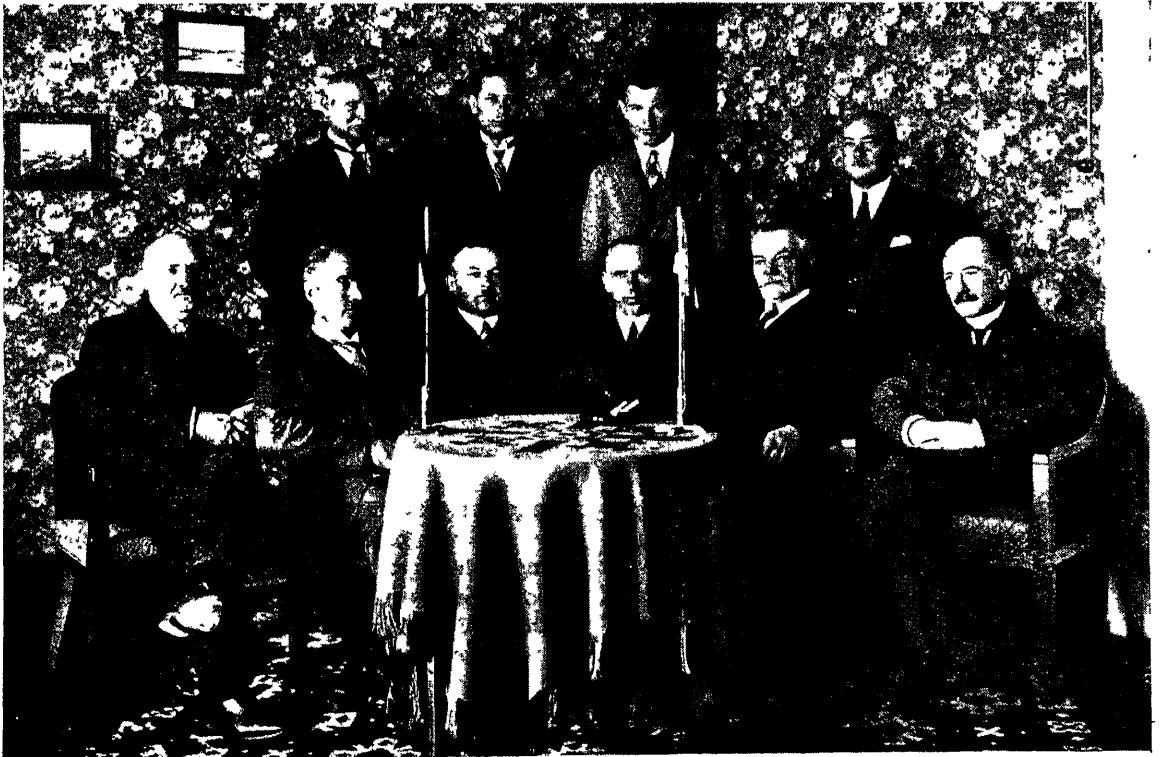
T o i m e t u s :

Kaubandus-tööstuskoda, Tallinn, Lai t. 45
Kõnetraat 17-77, toimetaja kodus 1-35
Toimetaja kõnetunnid: igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel kella 2—3 p. l.

K u u l u t u s t e h i n n a d :

1/1 lkk. .	Emk. 4000.—
1/2 „ .	„ 2200.—
1/4 „ .	„ 1200.—
Kaanekülgedel—kokkuleppel	

SISU: Balti riikide majanduslik lähenemine. Leedu kaubandus-tööstuskoja tegelaste vastukülaskäik Tallinna. Tolliseadustik revideerimisele. Mele majapidamiste ratsionaliseerimine praegusel momendil. Põllumajanduse varustamine kodumaa tööstussaadustega. Kesk- ja väiketööstuse krediidiküsimuse osaline lahendamine. Kunstlikud vedelkütteained. Kaubandus-tööstuskoja märgukiri rahaministrile. Majanduslikke teateid kodu- ja välismaalt. Tolliteateid. Turgude ülevaade. Börsi kursid. Kaubahinnad.

Leedu külalised kaubandus-tööstuskojas.

Pahemalt paremale istuvad: K.-t.-koja nõunik K. Mauritz, juhatuses esimehe abi Ed. Rosenwald, Leedu rahaministeeriumi kaubandusdepart. direktor Norkaitis, Eesti kaubandus-tööstuskoja esimees konsul J. Puhk. Leedu kaubandus-tööstuskoja esimees konsul J. Dobkevičius, Eesti k.-t.-koja direktor M. Hurt. Seisavad: „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ toimetaja H. Anto, K.-t.-koja nõunik R. Berendsen, Leedu põllumajand. org. esindaja V. Karčegis, Eesti k.-t.-koja arveosak. juhataja J. Tinn.

Balti riikide majanduslik lähenemine.

Meie Kaubandus-tööstuskoja esindajate külastäigu puhul käesoleva aasta kevadel Kaunasesse puudutati mõtet, kas ei oleks otstarbekohane Balti riikide majanduslikusse elusse puutuva te küsimuste arutamiseks jarjekorralisi konverentsi nende riikide vahel pidada, millest osa võtaksid majanduslikkude organisatsioonide esindajad. See mõte leidis pooldamist Leedus ja Lätis.

Oli kavatsus esimest konverentsi ära pidada juba enne rahvusvahelist Stokholmi kaubanduskodade kongressi, kuid seekord tuli takistus Leedu poolt ja kavatsuse täideviimine liikati edasi.

Konverentsi edasilükkamine andis mõnel pool põhjust arvamiseks, nagu oleks seega Balti riikide majandusliku lähenemise idee kauemaks ajaks maha maetud. Selle üle tundsid erilist headmeelt need ringkonnad, kes pooldavad vaadet, et Eestil tuleks kõigepealt majanduslikku lähenemist sobitada Nõukogude Venega, nagu seda teeb sotsialistlik valitsus Lätis, ja alles siis hakata lähemaid sildu looma Balti naabrite vahel. Läti sotside kauplemine Vene tellimiste pärast andis õli nende tulele juure. Nähtavasti olid ka Leedu majanduslikud ringkonnad huvitatud Läti-Vene läbirääkimistest, ja et nende tulemusi ära oodata, see oligi vist ka üheks tõeliseks põhjuseks, miks Leedu juunikuus võimalikuks ei pidanud nõupidamisest osa võtta.

Vahepeal on Läti-Vene läbirääkimised lõpule jõudnud ja kaubaleping sõlmitud, milline nüüd saeimilt ratifitseerimist ootab. Olgugi, et selle kaubalepingu sisu meil teada ei ole, niipalju on aga siiski teada, et see leping Läti majanduslikke ringkondi, kelle huve ta oleks pidanud kaitsma, ei rahulda, nagu sellest juba meie ajakirja eelmises numbris oli kõnet. Ja see asjaolu, et Läti majanduslikud ringkonnad vastsõlmitud kaubalepingut endile kahjulikuks peavad ja selle vastu protesteerivad, on tähelepanuväärne.

See asjaolu, et valitsuste poolt ilma majanduslikkude ringkondade kaastöötä sõlmitud lepingud sagedasti majanduslikkudele huvidele ei vasta, ongi uueks tõukeks, milline sunnib majanduslikke ringkondi lähenema, et põhjalikult kaaluda kõiki küsimusi, millistel majandusliku seisukorra kohta kaugemale ulatuv tähtsus. On loomulik, et iga

maa ja riigi majanduslikud ringkonnad arutavad ja otsustavad küsimusi, millised puutuvad teatud maade majandusesse üksikult, kuid on ka küsimusi, millised ei riiva mitte mõne üksiku riigi rahvamajanduse huve, vaid millised ulatuvad kaugemale ja mispärast neid tuleb ka naabritega ühes kaaluda ja arutada.

Noortel Balti riikidel on hädapärast tarviline tihedam majanduslik koostöö. Kuigi praegune Läti valitsus oma liig kaugele ulatava vene-sõbralikkusega seda koostööd raskendab ja võib olla isegi takistab, siiski on Eesti ja Leedu majanduslikkudel ringkondadel usk, et Läti kodanikkudes, eestkätt aga nende majandustegelastes, küllalt tervet mõistust ja tõsist arusaamist leidub, mis võimaldab alatud koostööd ja ka tulevikus laseb ühiselt arutada küsimusi, milliste tähtsus ei piirdu ainult Lätiga.

Nii on siis Balti riikide esimese majanduskonverentsi küsimus nüüd jälle teravalt päevakorrale kerkinud. Paar nädalat tagasi külastasid Leedu kaubanduskoja tegelased hra Dobkeviõu-sega eesotsas meie Kaubanduskoda, ja sel puhul vahetati ka mõtteid mainitud konverentsi kohta. Leedu esindajatel oli konverentsi küsimus täiesti küps ja konverentsi põhimäärused, mis nende poolt välja töötatud, läksid ainult väikestes detailides lahku neist määrustest, millised kevadel meie poolt välja töötatud ja neile tutvumiseks saadetud.

Läti kaupmeeste liidu ja Riia börsikomitee poolt on juba varemalt kindlad teated olemas, et nad mainitud konverentsist huvitatud. Ka Meemeli kaubanduskoda ei taha kõrvale jääda. Seega on väljavaated konverentsist osavõtjate suhtes kindlustatud.

Meie ei kahtle põrmugi, et Balti riikide majandustegelastel rohkesti küsimusi südamel pakitsemas, mille üle ühiselt nõu pidada ja kõnelda maksab. Ka on selge, et esimene nõupidamine alles alguseks on nõupidamiste reale, mis loomulikult sellele peab järgnema. Majandustegelaste koostöö peab panema alusmüüri sillale, mis ühendaks noori Balti riiki Njemenijest Soome lahele, ja mida varem sellele alus pannakse, seda parem see neile riikidele.

Leedu Kaubandus-tööstuskoja tegelaste vastukülaskäik Tallinna.

Käesoleva aasta märtsikuus külastas Eesti kaubandus-tööstuskoja delegatsioon Leedu kaubandus-tööstuskoda Kaunasēs. Nüüd tegid Leedu

kaubandus-tööstuskoja tegelased meie kaubandus-tööstuskojale Tallinnas vastukülaskäigu.

Leedu delegatsioon saabus 18. aug. hommi-

kuse Riia kiirrongiga. Külaskäigu aeg oli eriti selleks valitud, et ühtlasi ka näitus-messi ajal Tallinnas viibida. Külaliste hulgas olid peale Leedu kaubandus-tööstuskoja esimehe konsul Dobkevičiuse veel Leedu rahaministeeriumi kaubandusdepartemangu direktor Norkaitis, põllumeeste esitaja V. Kacergis ja prof. Salcius.

Jaamas oli külalisi vastu võtmas meie kaubandus-tööstuskoja esimees konsul J. Puhk, koja direktor M. Hurt ja nõunikud K. Mauritz ja R. Berendsen.

Jaamast viidi külalised võrastemajja ja peale lühikest puhkust võtsid külalised osa ka näitus-messi avamisest. Prof. Salcius sõitis peale messi avamist kohe edasi Stokholmi, kuna teised külalised Tallinna jäid, et lähemalt tutvuneda meie tööstuse ja kaubanduse oludega.

Laupäeva õhtul korraldas kaubandus-tööstuskoda külaliste auks „Estoonia“ punases saalis koosviibimise, kus meie koja esimees hr. J. Puhk külalisi järgmise kõnega tervitas:

„Eesti kaubandus-tööstuslikkudel ringkondadel, aga eriti minul, on täna rõõm tervitada meie lugupeetud Leedu külalisi, eesotsas tema lugupeetud juhi härra Dobkevičiusega.

Eesti kaubandus-tööstuskoja tegelastel, kellel õnn oli käesoleva aasta märtsikuul Kaunase kaubandus-tööstuskojal külas viibida, on väga claval meeles see ülilahke vastuvõtmine, mis temale Leedu valitsuse ja Leedu majanduslikkude ringide poolt osaks sai. Seda suurem heameel on meil, et meil nüüd, Eesti kaubandus-tööstusnäituse puhul võimalus on teid Eesti pealinnas vastu võtta, kus teil vahest korda läheb tutvuneda Eesti kaubandus-tööstuse seisukorraga.

Meie noorte Balti riikide majanduslik ülesehitamine nõuab nende riikide tihedat koostööd. Üldises majanduslikus võitluses, mis praegu kogu ilmas käimas, jäävad need väikesed riigid üksikult nõrgaks, kuid sõbralikus majanduslikus ühenduses suudavad nad vääriiselt oma huve kaitsta. Majandusliku lähenemisega saavutatakse sagedasti suuremaid eesmärke kui seda teisel teel võimalik oleks. Kus diplomaadid teinekord takistustesse kinni jäävad, seal loob kaubanduslik läbikäimine silla, mis on ühendajaks rahvaste vahel.

Meil, ja ma olen kindel, et ka teil, meie lugupeetud külalised, on tõsine soov luua tugevat majanduslikku silda noorte Balti riikide vahel. See ei ole muidugi kerge ega ühe päeva ülesanne. Iga ehitus, kui ta püsima peab jääma, peab olema rajatud kindlale alusmüürile. Selle alusmüüri kokkupanijad oleme just meie, majanduslikud ringkonnad. Ja ma usun, et kui teie algate seda tööd Njemani kaldalt ja meie Soome lahe äärest,

siis selle ka peatselt lõpule viime. Meie valitsustel jääb siis ainult seda silda nõnda ütelda ametlikult avada ja avatuks kuulutada. Ja ma olen kindel, et kui sarnane sild kord luuakse, tema elavat tarvitamist leiab ka meie ligemate naabrite poolt. Olgu ta otsekoheseks ühenduseks Njemani jõe ja Tallinna lahe vahel.

Ma tõstan oma klaasi Leedu ja Eesti vähelise majandusliku läbikäimise kasvamiseks ja õitsemiseks ja meie lugupeetud külaliste terviseks.“

Tervituse peale vastas Leedu kaubandus-tööstuskoja esimees konsul Dobkevičius:

„Leedu delegatsiooni nimel avaldan Teile südamlikkult tänu suurepärase vastuvõtu eest, millega meid austatud. Juba 1921. aastal oli mul juhus ühes Leedu kaubanduse ja tööstuse esindajatega kasutada Teie võrastevastuvõtlikkust. Siis võisime tutvuda teie suurimate tööstusettevõtetega, ülesehitamise ajajärgu alul, peale sõda ning revolutsioonitorme. Tänavu langes meie külaskäigu aeg ühte VI rahvusvahelise näitus-messi avamisega Tallinnas. Ta näitas meile kujukalt, milliseid edusamme majanduslikul alal on teinud Eesti lühikese iseseisvusaja kestes. Olen südamest rõõmus Teie saavutuste üle ja pöördume kodumaale õpetlikkude kokkuvõtete ja järeldustega, et energiline töö on iga edu ja arenemise alus ning et Leedu rahval tuleb käia talle sõbraliku Eesti rahva jälgedes. Härra esimees konsul Puhk väljendas väga tabavalt, et tarvis on ehitada silda Njemanist Soome laheni. Nimelt meil, Baltimaade majanduslikkudel organisatsioonidel, seisab suur ja kõrge ülesanne ees: leida majanduslikul alal sõpruse mõtte teostamist, mis vormilikult mõlemate riikide vahel juba ammu tunnustatud. Tahame loota, et selles suunas viib meid tunduvalt edasi eelseisval sügisel korraldatav Baltimaade kaubanduse ja tööstuse esindajate konverents.

Lubage veel kord Teid tänada lahke ja sõbraliku vastuvõtu eest ja tõsta oma klaasi mõlemate maade majandusliku lähenemise eduks.

Valio Eesti!“

Pühapäeval, 14. aug. sõideti külalistega Keila-Joale, kus neid meie välisminister dr. Akel vastu võttis.

Esmaspäeva hommikul tegid külalised ametliku visiidi kaubandus-tööstuskojale, kus tutvuneti koja organisatsiooniga ja pildistuti koos Eesti kaubandus-tööstuskoja tegelastega. Hiljem sõideti ringi meie tehastes, tutvudes tööstuse seisukorraga.

Teisipäeval Riia kiirrongiga lahkusid Leedu külalised Tallinnast, viies kaasa Eestist kõige

paremad muljed. Jaamas olid külalisi ära saatmas kaubandus-tööstuskoja juhtivad tegelased.

17. augustil saabus kaubandus-tööstuskojale Valgast järgmine telegramm:

„Teie kaunilt maalt lahkudes tahame teile väljendada oma kõige soojemat tänu suurepärase ja südamliku vastuvõtu eest. Elagu Eesti.

Dobkevičius. Norkaitis.“

Tolliseadustik revideerimisele.

See oli 1923. aastal, mil riigikogu poolt uus tolliseadustik vastu võeti ja maksma pandi. Varemalt maksis meil endine Vene tolliseadustik, nagu meil veel praegu on maksvusel suur osa endiseid Vene seadusi.

Läks vaevalt paar aastat mööda, siis selgus, et uus tolliseadustik, mille algkuju küll Rootsisist laenatud, ilma et asjasthuvitatud ringkondi sellele kaastööle oleks kutsutud, tegelikule elule ei vasta. Ja II riigikogu võttis 1926. aastal, paar päeva enne hingusele minekut, tolliseadustiku muutmise seaduse vastu.

Muudeti küll, aga ei muudetud põhjalikult. Peagi selgus, et need muudatused ei rahulda tolliametkonda, ei rahulda kaupmeeskonda ega teisi, kellel tolliasjandusega kokkupuutumist.

Nüüd ongi rahaministeeriumis uuesti tolliseadustiku muutmise küsimus päevakorraale võetud. Praegu revideeritakse maksvat tolliseadustikku, et otsusele jõuda, mis sealt jätta või mis muuta. Rõõmustaval kombel on seekord sellele tööle kaasa kutsutud ka Kaubandus-tööstuskoja esindajad.

Esikätt on rahaministeeriumil kavatsus esineda muudatusettepanekutega, millised puutuvad tolliametkondade sisemist korraldust ja asjaajamist. Tahetavat põhimõttelistest muudatustest võimalikult hoiduda seepärast, et sarnased muudatused riigikogus pikki vaielusi ja kauaegseid komisjoni-istungeid välja kutsuvad, millised aga takistavad hädatarvilikkude muudatuste kiiret läbiviimist.

Kaupmeeskonna arvates ei tooks aga sarnane pealiskaudne töö tõsisemat rahuldust ei tolliametkonnale enesele ega teistele. Kaupmeeskond teab väga hästi, et praeguse tolliseadustiku järele tolliametkondade sisemine korraldus on puudulikult reguleeritud, näiteks on tollidirektori tegevuspiir ja võimkond jäetud nii uduseks, et üldse küsitav on, milleks sarnane instituut loodud. Seaduse muutmiselega tuleb seda parandada, nii nagu parandada tuleb palju teisigi asju praeguses tolliseadustikus tolliametkondade sisemise korralduse suhtes. Aga kaupmeeskond asub ka arvamisel, et seadusi mitte iga päev ei saa muuta ega paranadada, et seaduste muutmisi ei saa pidada tembutamiseks, vaid tõsiseks tööks, mida tuleb teha kaalutult ja põhjalikult. Parem juba muutmistööde juures kuu või kaks kauem istuda,

kui et kuu või kahe pärast jälle uuesti esineda muutmissetpanekutega seadusandlikule kogule.

Ja selles mõttes tahab Koda esineda terve rea parandusettepanekutega niihästi rahaministeeriumi poolt väljatöötatud muutmiskava kui ka praeguse tolliseadustiku juure.

Tolliseadustikust on esikätt huvitatud meie suurkaubandus, eriti speditsoonärid. Kaubandus-tööstuskoja II sektsioon on seepärast nüüd ka tolliseadustiku revideerimise tähtsaks tunnustanud ja ühendusse astunud asjasthuvitatud ringkondadega, et nende arvamisi ja soove selles suhtes teada saada.

Mis puutub ministeeriumi poolt väljatöötatud kavasse, siis on praegu veel varajane selle juures üksikasjaliselt peatuda. Sellest langeb palju välja ja palju tuleb uut juure. Ainult paari tähtsama asja juures tahaksin siiski pikemalt peatuda.

Nagu teada, otsustavad praegu salakauba asju ja määravad trahve nõndanimetatud tollinõukogud. Tollinõukogud seisavad koos tolliülemaga eesistumisel tolliametnikkudest, nii siis isikutest, kes salakauba avalikuks tegid ja tasusamise suhtes otsejones on huvitatud, et kaup salakaubaks tunnistataks. Niisugune kord on täiesti vildak ja tekitanud palju paksu verd ning mitmesuguseid arvamisi. Ministeeriumi kava näeb nüüd ette, et salakauba asjade otsustamine tulevikus peaks kuuluma erilisele tollinõukogule, milline asub tollipeavalitsuse juures ja koosneb: tollidirektorist kui esimehest, piirivalve valitsuse ülemast või tema abist, Tallinna tolliülemast või tema asetäitjast, tollipeavalitsuse vanemast ametnikust ja Tallinna tolliameti salakaubaasjade asjaajajast. Erilise nõukogu koosolek on otsusvõimeline, kui koos on vähemalt kolm liiget.

Meie arvates oleks küll kõige õigem, kui salakauba asju algusest peale otsustaks erapooletu kohus, millega ära langeks palju sekeldusi, milliste tunnustajateks meie tänapäev kõik oleme. Kui aga siiski arvatakse, et salakaubaks tunnustamine ja esialgse trahvi määramine kohtuasutustele oleks liialt koormav, siis võiks ju niisuguse erinõukogu ellu kutsuda, kuid tema koosseisu tuleks tingimata täiendada, sest ka ministeeriumi kava järele istuksid erilises nõukogus ikka ainult tolliametnikud, maha arvatud piiri-

valve valitsuse ülem, ainult selle vahega, et mitte need ametnikud, kes ise otse salakauba avalikuks tegid, vaid teised. See on kahtlemata teatav paremus, aga siiski poolik. Tuleb kindlasti nõuda, et erinõukogust, kes salakauba asju otsustab ja miljonilisi ja kümnemiljonilisi trahve määrab, ka prokuratuuri esindaja osa võtaks. See aitaks kaasa, et erinõukogu otsused rohkem põhjendatult ja seadusele rajatult ilma tuleksid. Nüüd loeme aga sagedasti ajalehtedest, et ühele või teisele on kümned miljonid tollitrahvi määratud, aga kohus vabastab kaebealuseid sellest trahvist ilma pikema jututa. Kahtlemata olid tollinõukogud salakaubaks tunnustamisel ja trahvi määramisel liig kerge käega talitanud. Sarnased asjad aga on selleks liig tõsised, et nendega kergel käel mängida võiks, sest see kõigutab riikliku asutise autoriteeti kodanikkude ees.

Teiseks tähtsamaks muudatuseks, mida kavatakse maksma panna ja mille peale juba algusest tähelepanu juhin, on see, et edasilükatud tollimaksu või tasumata jäänud osa pealt kavatakse võtta üks protsent kuus riigi heaks, 15 päeva või vähem — pooleks kuuks, ja roh-

kem kui 15 päeva — terveks kuuks lugedes. Kui aga edasilükatud toll või osa temast ei ole tasutud edasilükke tähtaja lõpuks, s. o. kuue kuu jooksul, kauba väljalaske päevast arvates, siis arvatakse võlgneva summa pealt kaks protsenti kuus viivitusraha kuni võla tasumise või tagatise äramüümise päevani.

Seega kavatakse uus seadus protsendinorme tõsta 100 prots. võrra. Meie arvates on seesugune protsentide tõstmine mitte millegagi põhjendatud ning ülekohtune. Riik ei tohiks ise kunagi liiakasuvõtjana esineda, kuna aga võlgneva tollimaksu pealt 2 prots. kuus või 24 prots. aastas võtta kannab igatahes juba liikasuvõtmise tunnusmärke. Kas ei tuleks lõpuks mõni era- või korraline tribunaal ellu kutsuda, kes meie ametasutiste protsendivõtmise ihale piire hakkaks panna?

Nagu juba ülal tähendasin, oleks praegu varajane ministeeriumi kava juures üksikasjalisel peatuda. Kui see kava eelnõupidamistel läbi vaadatud ja endale kindlama kuju omandanud, siis võtan ta põhjalikumale vaatlemisele.

R. Berendsen.

Meie majapidamiste ratsionaliseerimine praegusel momendil.

Suur-, kesk- ja väiketööstuste seisukord. — Tagajärjekaim ideede populariseerimise viis. — Standardiseerimine ja krediidipoliitika küsimus kesk- ja väiketööstuse seisukohalt.

I.

Mõnede üksikute ettevõtete majapidamises ehk majaskelus on meil Eestis praegusajal äärmärgitavad kindlad saavutused ratsionalisatsiooni alal. Ent üldrahvusliku majapidamise ratsionaliseerimises (s. t. kui rääkida ühiskondliku tähendusega sammudest, nagu näit. saaduste standardiseerimine) pole ära tehtud veel midagi.

Mõnes väheses üksikettevõttes on ratsionaliseerimine teostatud oma erinimetuse all. On läbi viidud teatavad tööd ja tehtud suuri kulusid. Selles peitubki just too esikätt tähtsaim, millest me räägime. Kõneleme mainitud ettevõteteist kõige üldisemais joonis, jättes nimetamata firma nimetused, millede avaldamiseks me pole nõutanud nõusolekut. 5 või 6 suurettevõttes on ümber korraldatud jõuasjandus. On kõrvale heidetud mitte ükski vanad, vaid ka üldse kõik ebaökonomiselt töötavad masinad. On muretsõetud uusimad jõumasinad jne., — et kokkuhoidlikumalt tarvitada küttematerjali. Põhimõtteks — käitamisejõu muutmise tsentraliseerimine ehk koondamine ettevõtte enese juure. Edasi on läbi viidud põhimõte,

ära kasutada ettevõtte jätised mõnesuguste kasulikkude saaduste valmistamiseks. Ka saaduste tootmismeetodid on täiendatud, ja neid täiendatakse üldse järjest. Mõnes ettevõttes on jõutud mehaaniliste transportseadiste kasutamise silmapilguni. Üldiselt on need seni kasutamata, kuna meie tööstuste käsutada on veel sageli üsna odav allealiste tööjõud. — Kõik loetletud täiendused osutuvadki ratsionalisatsioonivõtteiks sõna täielisemas mõttes.

Edasi, mõningais ettevõtteis on tehtud ja tehakse praegugi instinktiivseid, alateadlikke katseid, püüdes samale eesmärgile — ratsionaliseerimisele, ilma selle nähte täpse formulatsioonita, nagu ülalpool. Näiteks toome ühe kesktööstusliku mehaanikatööstuse ja ühe väiketööstusliku saapatöökoja.

Nende ridade kirjutajale on teada üks keskmine mehaanikatöökoda, milles töötab kuni 150 töölisi. Meie arvame ta kesktööstuse liiki, kõrvale kaldudes statistikas tunnustatud liigitusviisist. Väljaveosaaduste valmistamist pole see ettevõtte endale ülesandeks võtnud ega võtagi. Suu-

rem osa ta tööst kuulub remont-tööde liiki, nii et remont-töödest saadava üldtulu summa suhtub uute masinate valmistamisest ja müügist saadavasse tulusummasse kui 2:1. Sarnane seisukord on enamvähem iseloomustav kogu meie masinatehituse tööstusele, kuigi see nähe on kurb, sest et see tööstusharu valmistab tootmisabinõusid. Nii siis seadis kõnesolev ettevõtte endale ülesandeks järkjärgult suurendada tulutoovust (sõna „ratsionalisatsioon“ ei mainitud). Üht-teist saavutati sel teel. Nii teostati väikesis asjus tähtsusetuid täiendusi tootmistoimingus. Näiteks tehti kulusid töökoja ümberehitamiseks ja tööpinkide õigeks paigutamiseks mehaanikatöökojas. Saavutati parem valgustatavus töökojas. Muudeti saaduste ümbertöötamisviise. Ent kuna ettevõtte juhtimine seisis isikute kätes, kes olid harjunud vanade (käsitööstuslike) töömeetoditega, ja kuna täiendamise ja parandamise tendents ei põhjenenud „ratsionalisatsiooni“ impulsil, vaid ainult isikliku menu saavutamise soovil, siis ei kutsutud kaasa töötama autoriteetseid asjatundjaid, sest ettevõtte tegelaste oma autoriteeti peeti kõike ületavaks. Vastandiks sellisele vaatele olgu nimetatud, et üks eelpoolmainitud kuuest suurtööstuslikust ettevõttest seks, et mõista, mis on „ratsionalisatsioon“, saatis kaks oma inseneri Ameerikasse õppima ja tellis Saksamaalt kohale kaks professor-inseneri konsultatsiooni otstarbel.

Selle paralleeli varal näeme vahet selgesti väljendatud soovi vahel „ratsionaliseerida“ ja instinktiivse suhtumise vahel asjasse, mis ratsionalisatsioonist veel ääretu kaugel.

Ja tõepoolest. Kõnesolnud mehaanika-ettevõtte pole seni oma juures veel tarvitusele võtnud isegi niisugust lihtsat, ent ülitulusat asja, nagu tööpinkide teraste valmistamine ja ihumine töökoja teatavas erikohas tüpisatsiooni alusel. Seda teevad 30—40 mehaanik-töölisi igapäev ise oma jaoks. Ses ettevõttes pole isegi mitte järele uuritud, palju aega kulub selliste ühetüübiliste toodete valmistamiseks, nagu rihmarattad, et võimalduks lõppeks kokku leppida treialiga töötasu hinnas kas või näiteks väljatöötuse pinna üksuse alusel, mitmekesiste juuremaksu variatsioonide ehk teisenditega vastavalt mitmesugusele malmi kõvadusele. Kui need nii ka paljud muud asjaolud võiksid märksa vähendada kaotusi ettevõttes. Ometi on tarvitusel oleva keskmise tunnitasu juures möödapääsmatud ettevõttes kaotused, liiatigi üsna ulatuslikud.

II.

Asume ülalmainitud väiketööstusliku saapa-tööstuse vaatlemisele. Ettevõttes töötab üksik omanik ja sisseseadeks on 5 uusimatüübilist saapamasinat ühehobuse jõulise elektrimootoriga.

Sisseseade väärtus ostuhinna järele ligi 60.000 marka. Allpool selgub, millised tulemused on saavutatavad isegi niisuguses väikeses ettevõttes, kui ei põeta mitte pimedate usu tõbe, et vanad käsitööstuslikud meetodid on vääramatult eksimatud. 4—5 aasta jooksul, mille kestes mõned meie suurtööstuslikud ettevõtted on suutnud omalt sisseseadelt ligineda parimate Euroopa tööstuste tasapinnale, arenes see väikeettevõtja (tõsi küll, veel noor) keskpärasest parandustööde kingsepast esimesejärgu daami-jalanõusid valmistavaks meistriks ja suurendas oma ärikäike kuni 1 miljoni margani, loobudes ühtlasi täitsa parandustöist.

Meid hakkasid huvitama tema töömeetodid. Selgus järgmist. Oma ettevõttesse suhtub kõnesolev meister rohke armastuse ja algatusvõimega. Tema peamiseks eemärgiks on laitmatute toodete valmistamine, mis maha ei jääks parimast inglise kaubast. Kaubaproovid saab ta järjekindlalt välismaalt; moemuudatusi jälgib ta välismaa eriajakirjade järele.

Ent — mis pole sugugi vähema tähtsusega asjale — ta ei unusta hetkekski järele uurimast, palju aega kulub tal töö eritoimingute täitmiseks. Selle küsimuse selgitamisel põhjeneb ta plaanikindel töö, mille sihiks on hea sisseseade nõutamine ja vastavate ainelistel võimalustel soetamine. Nii näiteks lasksid kaks aastat tagasi meie puutööstuse ettevõtted turule jämedaid väljatöötamata daamijalanõude puukontsakloppe. Tuli neid tahuda noaga, puhastada ja lihvida, et saaks talt ilusakujuline moodne konts. Selleks tööks kulus meie meistril paari kontsa peale 2 tundi. Puukontsa klopp ehk klots maksis 6 marka. Ent viimasel ajal on meil müügile ilmunud kontsaklopid, mis üsna suuresti sarnanevad kontsade selle viimistletud kujul. Hinnaks on 15 mk. tükk. Ent meistri silumistöö, mis võib nüüd tehtud saada vaid lihvimisriistal, mis maksma läks 7—8 tuhat marka, kestab nüüd vaid 15 minutit. See on suur kokkuhoiusaavutus, kui arvesse võtta, et keskmine üldtecnistus (s. t. üldine palgatasu) ulatub meistri 75—100 margani tunnis.

See näide tõendab, et ratsionalisatsiooniideed ei jää sugugi mitte peatuma ainult ajakirjade leheküljile. Veel enamgi, nad pesitsevad meeste peas, — vaatamata sellele, kas on need suurtöösturid, kelle ärikäibed ulatuvad sadandaise miljoneisse aastas, või tagasihoidlikud kuid andekad meistrid mõnesajatuhandelise kuni miljoni aastase ärikäibega. Uurides küsimust üksikasjalisemalt näeme, et tööviisid, mis tarvitusele võtnud meister, kes midagi ei tea teaduslikust töö-organisatsioonist, annavad vaid siis edukaid tagajärgi, kui nad on ka teoreetiliselt õiged. Nii näitasime jutuajamisel kõnesoleva meistriga,

et kui tema ettevõttes kasutamisele tuleks tööliste palgaline tööjõud, siis peaks ka tema juures teostatama tööjaotuse põhimõte, ja et ühenduses sellega maksvusele pääseb teatavas mõttes saaduste tootmine minimaalse ajaga. Järelikult, kui ta tahaks vähekesi rohkem teenida, siis tuleks tal rohkem stabiliseerida oma jalanõude müüki. Kõik see ja palju muudki kergib täitsa mehaaniliselt

lahendust-nõudva küsimusena kirjeldatud tüüpi ettevõtja ees; ja ta asub oma oskuse kohaselt selle küsimuse lahendamisele. Eesrinnas sammuv intelligents on kohustatud kaasa aitama selliste püüete teostamiseks; ja just sel põhjusel tuleb pidada majapidamiste ratsionaliseerimise küsimust niivõrra tähtsaks.

(J.ärgneb)

Põllumajanduse varustamine kodumaa töösaadustega.

P. Huik'i poolt 20. aug. s. a. raadioringhäälingus peetud kõne.

Küsimuse selgitamiseks, miks peame püüdma oma põllumajandust varustada kodumaa tööstussaaduste abil, ei ole ülearune lühidalt ära näidata, milline on Eesti majanduselus tööstuse osatähtsus ja mil määral võimaldab ta ülalpidamist kodanikele.

Üldrahvalugemise andmetest selgub, et kõrgist majandusliku toimimisega endale iseseisvalt sissetulekut hankijate või aktiivsete kodanikkude üldarvust oli tööstusalal tegevaid 82.000 hinge, see on ümmarguselt üks viiendik aktiivsetest kodanikest.

Sama rahvalugemise andmete järele oli põllumajandusalal aktiivseid kodanikke 194.000. Nii näeme, et põllumajandus annab rohkem kui kaks korda suuremale elanikkude arvule ülalpidamist.

Ettetoodud andmed kõnelevad põllumajanduse kasuks, siiski näitavad nad samuti, kui tähtis majandusala Eestis on tööstus, kui tema praeguse seisukorra ja olude juures suudab anda ülalpidamist umbes ühele viiendikule Eesti kodanikest.

Seega oleneb umbes 200.000 Eesti kodaniku hea käekäik tööstuse seisukorrast. Mida anname või võtame tööstuselt, seda anname või võtame ühelt viiendikult meie rahvast.

Ometi on tööstuse osatähtsus meie majanduselus veelgi suurem kui ettetoodud arvude järele võiks oletada. Kui võtta arvesse statistilisi andmeid viimaste aastate väljaveo kohta, siis ei ole raske näha, kui suur tähtsus on meie tööstusel meie riigi- ja rahvamajanduses.

Eesti 1925. aasta üldväljaveo summast langeb põllumajandussaaduste peale 45%, tööstussaaduste peale 41,9% ja metsasaaduste peale 12,5%. 1926. aasta üldväljaveo summast langeb põllumajandussaaduste peale 46,7%, tööstussaaduste peale 38,5% ja metsasaaduste peale 13,8%. Need andmed näitavad, kui tähtsat osa etendavad meie tööstussaadused Eesti väljaveos. Kui sin juures mitte unustada, et Eesti tööstus valmistab meie siseturu rahuldamiseks kaupu suurel määral, mis meil võimaldab hiiglasummasid vä-

lisvaluutat kokku hoida, et Eesti tööstus meie oma tooraineid, põllumajanduse ja metsa saadusi, ümber töötab ja meil enam tarvis ei ole neid kaupu endisel määral sisse vedada ning välismaa töölistele kallist töötasu maksa, siis alles saame õige pildi Eesti tööstuse tähtsusest meie riigi- ja rahvamajanduses.

Eriti silmatorkavalt näitab meile tööstuse tähtsust ka selle toodangu väärtus ja tööstuses saavutatav väärtuste juurekasv. Nii oli tööstustiliste andmete järele väärtuste juurekasv tööstusettevõtetes, kus töötab enam kui 20 töölit, 1924. aastal ühe palgalise töölise kohta keskmiselt 160.000 marka ja tööstusettevõtetes, kus alla 20 töölise, 110.000 marka. Kuna väiketööstuse kohta ei ole võimalik olnud seda arvu kindlaks määrata, võime siiski ilma suurema eksitusega väärtuse juurekasvuks keskmiselt iga tööstuses töötava isiku kohta arvata 120.000 marka, mis on arvatud ennem tagasihoidlikult kui liig kõrgelt. Ühe aasta jooksul saavutatav üldine väärtuse juurekasv oleks Eestis seega tööstusalal ümmarguselt 9 kuni 10 miljardit, mis õige kaaluv summa, kui võtta arvesse, et meie riigi aastaeelarve on umbes 7,9 miljardit marka, seega märksa väiksem.

Tööstuse tähtsuse määramisel peab võtma arvesse ka seda, et kodanikud, kes endale ülalpidamise saavad tööstusest, on meie põllumajandussaaduste tarvitajad siseturul, seepärast on Eesti tööstuse arenemisel suur tähtsus ka meie põllumajanduse seisukohast; tööstuse arenemine ja kasvamine loob põllumajandusele siseturul suurema ja soodsama müügivõimaluse.

Varem ettetoodust selgub, kui suurel määral oleneb meie riigi ja rahva hea käekäik tööstuse seisukorrast. Kui tahame jääda nii riiklikult kui majanduslikult iseseisvaks rahvaks, siis peame nii põllumajandust kui ka tööstust edendama ja arendama.

Väljaveo bilansi aktiivsus on meie riigi ja majanduse iseseisvuse eeltingimus. Kui tahame oma riiki ja rahvast viia paremale ja õitsvamale

järjele, siis peame esikätt tõstma oma väljavedu ja piirama sissevedu.

Meie väljaveokaupadest on põllumajandussaadused esimesel, tööstussaadused teisel ja metsasaadused kolmandal kohal. Võrreldes põllu- ja tööstussaadustega etendavad metsasaadused meie väliskaubanduse bilansis enam-vähem kõrvalist osa. Väljaveo bilanssi muuta aktiivsemaks metsasaaduste väljaveo suurendamise abil ei ole meil esialgu ega ka lähemas tulevikus võimalik, kui me ei taha asuda metsade laastamisele. Soovitav oleks koguni metsasaaduste väljavedu vähendada, sest viimaste aastate metsaväljavedu on tunduvalt vähendanud metsatagavarasid, kohati, võib öelda, isegi laastavalt meie metsade peale mõjunud. Sellest selgub, et väliskaubanduse bilansi võime aktiivsemaks muuta ainult põllumajanduse ja tööstuse saaduste väljaveo suurendamise, samuti kaupade sisseveo piiramise abil.

Millised väljavaated on meil selleks olemas?

Oletada, et praeguse olukorra juures meie põllumajandussaaduste väljavedu veelgi kasvab, on liig julge. Kui viimaste aastate andmed põllumajandussaaduste väljaveo kohta kõrvuti seada, siis näeme, et põllusaaduste väljavedu on jõudnud oma kulminatsioonipunktile nähtavasti kaunis lähedale. Põllumajandussaaduste väljaveo kasvamist võime loota ainult põllumajanduse arendamise ja edendamise järele.

Ka ei ole praegu, kus kõik riigid kõrgete tollimüüridega ümbritsetud, meie tööstussaadustel kerge välisturgudele tungida. Siiski, nagu näeme väljaveo kohta toodud andmetes, on meie tööstus oma saaduste väljaveo alal raskustest hoolimata saavutanud võrdlemisi häid tagajärgi. Mitmed meie tööstussaadused on välismaail turge leidnud. On selge, et soodsamate töötamisvõimaluste juures meie tööstus veel suurema edu osaliseks võib saada. Kui meie lähemas tulevikus põllumajandusele ja tööstusele soodsamaid töötamisvõimalusi ei loo, siis meie oma väljavedu tunduvalt suurendada ei suuda. Mõjuvaks abinõuks meie põllumajanduse edendamiseks on põllumehe varustamine tarvilikkude ja ajakohaste põllutöömasinate ja -riistadega. Mida paremini on majapidamine varustatud masinate ja riistadega, seda suuremat kasu ja tulu annab põllumehele tema töö.

Masinate ja põllutööriistade tarvitamine ei tõsta põllumehe saaki mitte üksi hulgal, vaid ka selle väärtuselt. Või näiteks on saarlud meie tähtsamaks väljaveokaubaks alles piimatalituste asutamise järel, samuti saame meie välisturu nõuetele vastavat pekoni valmistada ainult seepärast, et ehitasime ekspordtapamaju. Ajakohaste masinate ja põllutööriistade kasulikkus on

seevõrra käegakatsutav, et täiesti üleaurune oleks seda siinkohal pikemalt põhjendada.

Kas on meie põllumajandus aga tarviliselt varustatud ajakohaste masinate ja riistadega? Kaugeltki mitte. Meie taludes puuduvad sagedasti kõige tarvilikumad masinad ja tööriistad. On talusid, kus isegi puudub hobuseraha, rääkimata teistest tarvilikkudest masinatest ja tööriistadest. Seepärast peame esikätt, kui tahame arendada oma põllumajandust, kui tahame, et põllumajandussaaduste väljavedu kasvaks ja et meie väliskaubanduse bilanss põllumajandussaaduste väljaveo kasvamise läbi muutuks aktiivsemaks, varustama põllumajandust ajakohaste masinate ja tööriistadega.

Milllega aga peame arvestama selle ülesande teostamisel?

Kindlasti peame, kui meile riigi ja rahva hea käekäik kallid, põllumajanduse varustamise juures võtma enesele põhimõtteks:

Põllumajanduse varustamine tööstussaadustega sündigu kodumaa tööstussaaduste abil.

Kui meie selle põhimõtte järele käime, siis võimaldame tööstusalal tegutsevaile aktiivseile kodanikele tööd, seega ülalpidamist 200.000 kodanikule, siis ei muutu meie väliskaubanduse bilanss passiivseks, siis suudame väikese jõupingutusega oma põllumajandust tarvilikkude masinate ja riistadega varustada ja teda teha tulutoovamaks. Niisugusel korral, kui sellest põhimõttest kinni peame, saab tööstus pealegi tema peale pandud riiklike kohustusi — makse — kanda, mis vastasel korral jääksid teiste majandusharude, peaaesjalikult aga põllumajanduse, kanda. Tööstuse hea käekäik oleneb suurel määral siseturust, olgugi et Eesti turg on väike. Soodus tööstuspoliitika ja siseturu müügivõimaluste kasvamine toob uut elujõudu meie tööstusele, mille tagajärjel mitte üksi tööstussaaduste sissevedu ei vähene, vaid ka tööstussaaduste väljavedu võib tunduvalt suurenedada. Siseturg on tööstusele niisama tähtis kui põllumajandusele. Võtame põllumajanduselt ära siseturu, siis ei oleks meie põllumajandus ka kõige soodsamate välisturu võimaluste juures elujõuline. Sama võib ka öelda tööstuse kohta.

Ka valmistaks põllumajanduse varustamine kodumaa tööstussaadustega avaramad võimalused meie tööstusele. Mida suurem on tööstusettevõtete läbikäik, mida rohkem on ettevõtetel tööd, seda odavamalt ja paremat kaupa võib ta valmistada.

Väide, nagu ei suudaks meie tööstus meie siseturgu tarviliku ja vastuvõetavas headuses valmistatud kaubaga varustada, on põhjendamata. Samuti on põhjendamata, et meie tööstus ei suuda välismaa kaubaga võistelda nii hinnalt kui hea-

duseltki. Nii mõnigi ütleb, et võiksime põllumajanduse varustamiseks kaupa sisse vedada välismailt, sest välismaa kaup olevat odavam ja parem. Ei saa salata, et mitmed välismaa kaubad meie kodumaal valmistatud kaubast paremad on, kuid need on erandid ja eranditega ei või sarnase tähtsa küsimuse otsustamisel arvestada. Sagedasti võime aga ka vastupidist näha. Välismailt sisse veetud kaup on oma kõrge hinna peale vaatamata kõlbmatu. Nii mõnigi põllumees on, ostes välismaal valmistatud kaupa, pidanud kahju kannatama. Ka ei või see, et välismaa kaup ihel või teisel juhul Eesti kaubast natuke parem on, veel põhjenduseks olla kaupade sisseveole.

Ka Daani või ja pekon, samuti mitmed muud Daani põllusaadused, on paremad kui Eesti omad, siiski oleks ju pöörane, kui seepärast Daani võid ja muid põllusaadusi hakkaksime sisse vedama.

Meie tööstus on viimaste aastate jooksul saavutanud häid tagajärgi mitmel alal. Ka põllumajanduses tarvitavate masinate ja tööriistade alal võime konstateerida suurt edu. Eesti tööstusettevõtetes valmistatud masinad ja sisseaadid ei ole turgu leidnud mitte üksi kodumaal, vaid ka välismaal, pealegi kus tuli võistelda välismaa tuntud ja vanade firmadega. Meie tööstussaadustega võisteldes ei ole välisfirmad sagedasti suutnud meie ettevõtteid kõrvale tõrjuda oma kauba headuse ega odavusega, sagedasti aga küll soodsate ja pikaajaliste krediitide andmisega, mida meie tööstusettevõtteid kapitali puudusel ei saa anda. Kodumaal valmistatud masinad ja tööriistad vastavad sagedasti enam meie oludele kui vä-

lismaa masinad. Kes teravasti jälginud meie näitus-messidel väljapanekuid, sellele ei ole see uudiseks. Ka võib igauks, kes vähemagi tähelepanuga on jälginud meie näitus-messe, konstateerida, kuidas kodumaa tööstussaadused järk-järgult igal alal ikka rohkem ja rohkem välismaa kauba välja tõrjuvad.

Kui näiteks aastate eest olime sunnitud välismailt piimasaaduste sisseveo sisse vedama ja selleks kallist Rootsi kaubakrediiti tarvitama, siis on see käesoleval ajal juba üleauruseks saanud. Piimatalituste sisseveo jaoks oleme sunnitud praegu sisse vedama veel üksnes separaatoreid, mida meil ei valmistata, ja võimasinaid. Kuid võib oletada, et juba lähemas tulevikus ka võimasinate sissevedu võib ära jääda. Tänavusel näitus-messil nägime juba kodumaal valmistatud võimasinat, mis asjatundjate otsuse järele täiesti ajakohaselt ehitatud. Samuti on meie tööstus edusamme teinud teistelgi aladel.

Võime lühidalt kokku võttes konstateerida, et edusammud, mida meie tööstus on teinud mitmel alal, teevad täiesti ülekohtuseks ja põhjendatuks nende kaupade sisseveo välismailt, mida meil valmistatakse kodumaal.

Kui tahame olla ja jääda majanduslikult ripumatuks ja iseseisvaks, kui tahame kindlustada oma riigile ja rahvale hea tuleviku, siis peame tarvitama kodumaa tööstussaadusi ja ainult üksikuid tarvilikke kaupu, mida meie kodumaal ei valmistata, tooma välismailt.

Põllumajanduse varustamine tööstussaadustega sündigu kodumaa tööstussaaduste abil.

Kesk- ja väiketööstuse krediitküsimuse osaline lahendamine.

Ligikorda poolteist aastat on kesk- ja väiketööstuse laenufondi asutamise küsimus olnud päevakorras. Asi ei nihkunud aga paigast, olgugi et valitsus, samuti kaubandus-tööstusministerium ja tööstusnõukogu laenufondi asutamist pooldasid.

Kuna riigikogu läinud suvel lükkas tagasi kaubandus-tööstusministeriumi lisaeelarve, milles laenufondi asutamiseks Koja poolt ettepanud summa 60 miljonit marka oli ette nähtud, tuli kesk- ja väiketööstuse krediitküsimuse lahendamiseks otsida uusi võimalusi.

Nüüd on kaubandus-tööstusministerium Koja ettepanekul kutsunud ellu toimkonna kesk- ja väiketöösturite poolt esitatud laenupalvete läbivaatamiseks. Toimkonda kuuluvad üks kaubandus-tööstusministeriumi esindaja, üks rahaministeriumi esindaja, üks kaubandus-töös-

tuskoja esindaja ja üks Eesti Panga esindaja. Igale asutusele on jäetud võimalus toimkonna koosolekule saata ka rohkem kui ühe esindaja, kuid otsustamise juures on igal asutusel ainult üks hääl.

Toimkonna ülesandeks on kaubandus-tööstusministeriumile esitatud kesk- ja väiketöösturite laenupalved läbi vaadata ja otsustada, kas laenusoovijale ülesantud otstarbeks on soovitatav laenu anda.

Toimkonna otsused teatatakse Eesti Pangale, kes niisugusel korral, kui laenu kindlustuseks pakutud pandid, vekslid ja muud väärtused vastuvõetavad, laenu välja annab, harilikku Eesti Panga tingimustega.

22. augustil s. a. pidas toimkond oma esimese koosoleku.

Otsustati seni sisseantud laenupalvete läbi-

vaatamisele mitte asuda, kuna suurem osa neist juba aasta eest või varemaltki sisse antud ja seepärast ettevõtte kohta esildatud andmed sagedasti vananenud on, nii et neid otsustamise juures arvesse ei saa võtta.

Kõik ettevõtted, kes laenu soovivad saada, ka need, kes juba palvega on esinenud, peavad seepärast nüüd uue palve saatma kaubandus-tööstusministeeriumile. Ühes palvega tuleb igal laenusooviljal anda vastuseid järgmistele küsimustele.

- 1) täieline nimi ja aadress,
- 2) millal ettevõtte asutatud,
- 3) ettevõtte omanikkude, suuremate osanikkude ja volitatud esindajate täielised nimed,
- 4) a. ettevõtte iseloom,
b. aastane läbikäik 3 viimase aasta jooksul eraldi.
c. tööliste arv harilikult ja sesooni ajal,
d. keskmine viljakus,
- 5) varanduslik seisukord:
a. sularahas,
b. liikumata varandus, selle suurus ja asukoht,
c. liikuv varandus ja sissesead,
d. kaubad ja materjal laos,
- 6) a. Kas ettevõtte müüb kaupa võlgu ning missugusele ringkonnale,
b. ostab võlgu missuguselt ringkonnalt,

- 7) kui palju on ettevõttel võlgu,
maksaks a) vekslites,
b) lahtiseid.
saada a) vekslites,
b) lahtiseid,
kui palju muid kohustusi,
- 8) kui suur on endine krediit
a) Eesti Pangas,
b) teistes pankades,
- 9) mis otstarbeks krediit tarvilik,
- 10) kui pika aja peale krediit tarvilik,
- 11) mis kindlustusel soovib krediiti,
- 12) täielikud teated girantide varandusliku seisukorra kohta,
13) soovitada ja teateid anda võivad järgmised isikud ja ärid,
14) kui ettevõtte valmistab hooajakaupa lattu, siis mida ja kui palju,
15) missugused väljavaated on, senist konjunktuuri arvesse võttes, lattu valmistatud kaupade realiseerimiseks sesooni ajal,
16) mitmesugused täiendavad seletused.

Praegu, kus toimikond alles tegevusse astub, on raske ette näha, kui võrra toimikonna ellukutsumine kesk- ja väiketööstuse krediidiolusid parandab, siiski võime loota, et toimikonna ellukutsumine on abiks elujõulistele ettevõtetele laenu saamisel.

Kunstlikud vedelkütteained.

„Valge kuld“ — nafta. 20 aasta pärast stopp. Õlitöösturite

Meie aja mehaaniliste liikumisvahendite hügla arenemine on vedelkütteenete probleemi kogu tema ulatuses päevakorda nihutanud. Eriti on see küsimus terav seal, kus loomulikud maaõli, nafta, tagavarad kas väikesed või sootu puuduvad.

Viimased satuvad siis paratamata teatavasse majanduslikku olenevusse rahvusvahelisest õliturgust ja meie ei eksil vist palju, kui oletame, et kogu pärast maailmasõja aegne diplomaatia on juhitud nii või teisiti sellest rahvusvahelisest võitlusest „valge kulla“, naftaõliviljajade, pärast.

Kahjuks pole viimased, vaatamata nende hügla toodangu peale, piiramatud, vaid vastuoksa, avaldavad kiiret kahanemist. Ka neis mais, mis tänini õlitööstuse esirinnal sammusid ja oma toodanguga kogu rahvusvahelist õliturgu reguleerisid, näiteks Põhja-Ameerika Ühisriigid, äratab see kiirelt kasvav õliallikate ärakuivamine tõsisid kartusi, seda enam, et mehaaniliste liikumisvahendite, autode, aeroplaanide, mootorlaevade ja teiste jõumasinate arenemine alles oma kõrgemale astmele täies hoos käimas on. Nagu ülal nimetatud, pole toores maaõli, nafta, millest me

Dr. Bergius ja prof. Fischer maailma päästjatena triumviraat.

ümbertöötamise järele terve rea mitmesuguseid õlisid ja määrdeaineid saame — oma kogu kvantumis piiratu. Võib kaunis kindlasti, teatavatele geoloogilistele andmetele toetudes, hinnata kogu meie planeedi naftatagavarasid 1924. a. umbkaudu 4300 miljoni vaadi peale. Samal aastal tarvitas maailma kaubandus-tööstus 1,070 milj. vaati. 1925. aastal esitati nõudmisi juba 1,094 milj. vaadi peale ja äsja möödunud 1926. aasta nõudis juba oma 1,150 milj. vaati. Ja kui oletadagi, et tehniline edenemine maailmas samas tempos edasi liigub — siis jatkuks olemasolevaist tagavaradest vaevalt 30 aastaks — see on — üheks inimeaks.

Rahvad, kes kuni kõige viimasema ajani veel pakkujatena esinesid, on nüüd lõpulikult ostjate rühma üle läinud ja see arv suureneb alatasa seevõrra, kui võrra edeneb õliallikate kriis.

Põhja-Ameerika Ühisriiges, kus autode arv üksi ulatub 24 miljonini, oli õlitöösturite eriajakirjanduse järele 1926. aastal toornafta saak tervelt 73 miljonit bar. vähem kui seda Ameerika enese õlitarvidus nõudis.

Siin ei tohi me jällegi ära unustada, et Põhja-Ameerika Ühisriikide arvele langeb oma $\frac{3}{4}$ kogu maailma naftatoodangust.

Ameerika õliväljade tundjad arvestavad oma õliväljade toodangu võimsust veel 8—10 aastaks. Kuid meie seisame alles uue aja algul, kus mootor oma võidukäiku algamas ja ähvardab ka sinna tungida, kus kuni kõige viimsema ajani aurujõud etendas peasa. Laevaehtuses on 68 prots. nendest üksustest konstrueeritud vedelale küteteinele vastavalt. Liig suured on need tehnilised ja majanduslikud soodustused, mis sunnivad ikka enam ja enam mootoreid tarvitusele võtma. Seda ette nähes, on kaasaja noor kütteinete tööstus hakanud otsima uusi teid, kuidas meie kultuuri alustugesid ähvardavat kriisi kui mitte sootuks eemaldada, siis vähemalt selle üleminekuaja teravust pehmendada.

Mõõgaga majanduselu keerdküsimuste lahendamise viis on, nagu möödunud maailmasõjast näha, enam kui kõlbmatu, sest et sõda mitte ükski võidetule poomisnööri ei keeruta — vaid ka võitjale sandikepi pihku surub.

Õhtu-Euroopa edenenu teaduse jõupingutused ühes võimsa tehnikaga on rea teid üles seadnud — mida mööda nüüd edasi töötatakse. Esimeses jões on praegu märgata üldist kalduvust kalli ja kahaneva vedela küteteine, bensiini jne., asemele võtta uusi kombineeritud küteteineid, mis oma keemiliste ja pürotehniliste omaduste poolest praegu tarvitatavast bensiinist nii väga ei erineks, et sellega kulukad ja tihti läbiviimatud mootorite ümberehitused ära jääksid. Seda teed on Saksamaa maailmasõja ajal heade tagajärgedega käinud ja selles küsimuses laialdase literatuuri loonud.

Saksamaal puuduvad suured naftatagavarad, olemasolevad bensiini tagavarad ei löönud kauaks ette ja asuti olemasolevate kodumaa vedelate küteteinete kasutamisele, milleks piiratus ja bensool kõige enam soovitavaid kvantume esitasid. Puhta piirituse tarvitamise võis vähese kuludega ümberehituse tagajärjel, mis mootori karburaatori juures ette võeti, otsekohe laiemale alusele rajada. Samasugust head teguvõimsust eeldas ka bensool, mida valgustusgaasi- ja koksitööstus suuremal määral turule saatis. Bensooli soojusväärtus on bensiinile ligenev ca 10.000 col., kuna piiritusel selle vastu 5470 col. Nende kahe vedela küteteine segust osutus kõige elujõulisemaks tuntud Saksa „Reichskraftstoffe“ — viimane koosneb: 50% bensoolist, 25% piiritusest ja 25% „tetraliinist“ ehk tetrahydronaftaliinist. Normaalaegade saabumisega aga ei jõudnud piiratus kui küteteine enam oma kõrgusel püsida, sest ta oli liig kallis, et majanduslikku võistlust võimsalt õlitrustidega välja kan-

natada. Hulga võistlusvõimsam oli sellest küljest bensool. Uuemate ja nooremate pruuni kivisöe lademetete uurimine ja tehniline kasutamine on loonud nõndanimetatud madala temperatuuri kuni 550° C. destilleerimismeetodi, mis võimaldab rohket õlidesaaki. Teiseks andis toores nafta ainult teatava vähese protsendi bensiini — selle vastu aga rohkel määral raskeid õlisid, mis küll dieselmootorites võis kasutamist leida, aga kergematele sisemispõlemismootoritele kõlbmatud. Hakati teid otsima, kuidas neid raskemaid õlisid muuta kergemateks, s. o. muuta õlideks, mille molekulid sisaldavad vähema hulga süsiniku aatome. See õlide ümbertöötamise või õlide krakkimise viis on välismaail muutunud suurejooneliseks tööstuseks, kus üksikud tehased tuhandeid tonne päevas suudavad ümber töötada. Krakkimisviisi tuleb ka meie põlevkivi destilleerimisest saadud tõrva ümbertöötamise juures abiks võtta, sest viimane sisaldab 8—10 prots. väärtuslikku bensiini. Suuremaid Ameerika õli krakkimistehaseid New-York-Bayonne töötab päevas oma 6000 tonni naftat, mis siia juhitakse Illinoisi ja Ohio õliväljadelt. Praegu on rida krakkimismeetode üles seatud, mis oma töötamisviiside poolest erinevad, kuid siiski ühte sihti taotlevad, mis seisab selles, et raskemad süsinikurikkad õlid kas kuumuse, veeaurude või kuumuse ja katalisaatorite mõjul lagunevad õlideks, millede molekulid kergemad, s. o. vähema süsiniku arvu sisaldavad, peale selle on veel tekkinud gaase ja koksi. Kõige lihtsamaks krakkimismeetodiks, mis ka meie põlevkivile oma lihtsuse poolest soodus, on Dubbsi meetod. See seisab selles, et rasked õlid juhitakse vaid torukesesse, millede diameeter 100—150 mm. ja üldpikkus ulatub kuni 500 meetrini ja siin kuumutatakse kaudselt 18—20 atmosfääri ja ca 400° juures. Lõpuks tekib rida kergemaid õlisid, koksi ja gaase. See meetod on peale tema lihtsuse veel selle tõttu tähelepanuväärne, et ta töötab väga tulukalt. Nii palju kui teada, on suudetud tema läbi 60—70% toornaftat bensiiniks ümber töötada. Pruuni kivisöe ürgtõrvast suurenes bensiini saak 30—40%. Õlide krakkimismeetodite tõttu oli küteteinete tööstus seisukorras iga tunniga kasvavat kõrgeimat sorti kergete õlide nõudmist osaliselt rahuldama, kuid peaprobleem, kunstlik vedel küteteine, ootas oma lahendajat. Nafta tekkimise üle on teaduses mitu hüpoteesi üles seatud, aga ükski neist ei ole leidnud teaduseilmas üksmeelset tunnustamist. Peale seda, kui Saksa teadusmehel prof. dr. Bergiusel läks korda 5000 atmosf. ja 400° kuumuse all orgaanilist ainet kivisöele sarnanevaks massiks ümber muuta — tekkis küsimus, kas on võimalik edasi kivisütt teatava temperatuuri ja vesiniku surve all muuta vedelaks. Teine sakslane prof. Fischer läks teistest toorainetest

välja, kuid nende tulemuseks oli toore nafta valmistamise probleemi lõpulik lahendamine, mis väga sarnaneb oma omadustelt looduslikule.

Dr. Bergiuse töötamise viisi üksikasi seisab esikätt selles, et ta autori enese sõnade jäiele „sarnaneb looduslikule nafta tekkimise protsessile looduses“. Raske õliga segatud ja peenendatud kivisöetolmu pumbatakse reaktsiooniruumi, kus siis 450—500° juures juhitakse sisse 200 atmosf. rõhu all vesiniku vool. Tekkiva reaktsiooni tulemuseks on rida mitmesuguseid õlisid, kusjuures ei puudu ka naftas ettetulevad fenoolid, kressalid jne.

Tekkinud produktid vajavad oma korda krakimist enne kui neid turule juhtida. Kui uskuda eriõliajakirjanduses dr. Bergiuse meetodi kohta kuuluvaid andmeid, siis olla võimalik saada 100 kg. keskmist sorti kivisüttest 51 kgr. õlisid, mis koosneb 15 kilogrammist kergeist mootorõlidest, 20 kg. diesel- ja 16 imprägneerivaist raskeõlidest.

Prof. Fischeri meetod andvat, nagu eriteatud jutustavad, 1 mt. 3 vesigaasi kohta 20 grammi kergeid õlisid, mis enam puhastamist ei vajavat ja otsekohe turule võib lasta. Nii ühel kui ka teisel meetodil on oma head ja halvad küljed, millede eemaldamine praegu on tehnika päevamuredeks. Nende raskuste peale, mis on vastandid lihtsate algpõhimõttele, on möödunud suvel Ameerikas Pitsburgi õlitöösturite kongressil õigusega tähelepanu juhitud. Ja paljude küsimuste peale pidid mõlemad õpetlased, kes ka kongressil referaatidega esinesid, kas vaikima või poolikult vastama.

Suuremaks raskuseks dr. Bergiuse patendi kasutamisel on see asjaolu, et tuleb töötada vesiniku õhkkonnas kõrge rõhu ja temperatuuri juures. Need mõlemad faktorid esitavad aparatuuri osadele väga raskeid nõudmisi. Teiseks on konstruktiivseks raskuseks see, et raskete õlidega segatud kivisöetolmu sissepumpamine reaktsiooniruumi ja tekkivate õlide eemaldamine kõrge rõhu juures kõrgemal määral tülikas. Kongressil olivat dr. Bergius küll peatselt lubanud oma eriliste pumpade konstruktsiooni kavade esineda, aga pole seda siiski teinud.

Olgu nüüd nende puhtkonstruktiivsete üksik- asjadega lugu kuidas on, mis aga reaalse tõsias-

jana püsima jääb, on see, et põhimõtteliku kivisöe hüdreerimise, s. o. vedeldumise, on vedelate küttematerjalide kriis võimalikult lahendatud ja mootorile oma vaba edenemine kindlustatud ja selle verstapostina jääb 1926. a. tehnika ajalukku püsima. Kivisöe tagavarasid arvatakse meie planeedi koorel 7.307.553 miljoni tonni peale ja sellest on praeguste tehniliste abinõudega kätte saadaval 716.154 milj. tonni. On arvata, et sellest ikkagi jätkub. Ja kui ka need tagavarad ehk peaksid kord otsa saama, siin tahaksime uskuda, et inimsool on korda läinud seda lõpmatut energia tagavara, mis aatomite lõhkumisest võib saada, oma huvides ära kasutada, kuid liig vara on sellest kirjutada.

Loomulikult peaks see inimgeeniuste võt inert loodusejõudude üle terve inimkonna heakäikule võrratu palju kaasa aitama ja vedelkütete ainete hinnad tugevasti allamäge minema.

Kahjuks on aga tegelikult sootu teistsugune pilt. Vedela kütete turgu valitsevad praegu kaks hiiglatrusti, millede taga seisavad mitmed ja mitmed miljardid dollarid.

Nende rahvusvaheliste õlitrustide mõjupiirkond ulatub üle rahvaste ja mandrite ja nendega on seotud kõik teised õlisündikaadid. Üks neist kahest enamvõimsamaist on Ameerika kapitaliga loõttav Standard Oil, mille taga seisab võimas Morgani rühm, ja teine Inglis-Hollandi Royal Dutch.

Kui siis dr. Bergiuse patendist teated ilmusid ja enam-vähem konkreetsema kuju omandasid, siis pöörnud mõlemad nimetatud õlitrustid ultimaativse ettepanekuga dr. Bergiuse patendi omandaja, võimsa Saksa keemiatööstuse trusti „I. G.“ (Interesser Gemeinschaft) poole, lubada temale teatavaid õigusi oma leiduse kasutamisel. Vastasel korral ähvardati ajutiselt õli hindu maailmaturul nii maha lüüa, et nõrgemal mineerimine enam kui kindel, ja kui see ei aitavat, siis rida surveabinõusid appi võtta. Ja kuigi „I. G.“ kogu Saksa keemiatööstuse koondus, väga ja väga sooliidne ettevõte on, löi temagi kartma. Läbirääkimistel leiti mõlemate poolte vahel täieline kontakt ja loodi võimalus Ameerika-Inglise kapitali tugevaks osavõtuks dr. Bergiuse patendi eksplaateerimisest.

KAUBANDUS-TÖÖSTUSKOJA TEATEID.

Kaubandus-tööstuskoja märgukiri rahaministrile.

Härra minister, Kaubandus-tööstuskojale on teatavaks tehtud vahejuhtumine, mis aset leidis 27. juulil s. a. otsekoheste maksude peakomitees,

kus peavalitsuse direktor hra J. Kristjan protestiks, et peakomitee peavalitsuse otsusi muutis, ennast asjade ettekandmisest lahti ütles. Sellest

juhtumisest, kus kõrgem riigiametnik ametialal sabotaashiga esines, et sellega survet avaldada peakomitee liikmete peale, on teile, härra minister, teatatud Koja esindaja hra August Toferi ja Tallinna linnavolikogu esindaja hra Albert Orgi poolt.

Kaubandus-tööstuskoja nõukogu, kui Koja juhtiv organ, on seda juhtumist arutanud ja on Koja juhatusel ülesandeks teinud sel puhul teie tähelepanu järgmiste asjaolude peale juhtida.

Äride maksustamine sünnib meil endise Vene seaduse alusel, milline kaugelt teistsugustes oludes maksma pandud. Maksab ainult meelega tuleb, et Vene ajal ärimaks ainus maks oli, mis äriettevõtete peal lasus, sest kuni viimaste aastateni ei tuntud seal tulumaksu. Kes veneaegse maksustamissüsteemiga tuttav, see teab ka, et Vene ajal kaebusi ebaõiglase maksustamise üle võrdlemisi vähe oli. Selle vastu tõuseb aga Eesti ajal vastulausetate arv ümmarguselt 30% peale, millistest vastulausetest suur protsent otsekoheste maksude peakomitee või peavalitsuse kui teise astme asutuse lahendada lähevad. See on piltlikuks näiteks, kui kergel käel meil maksusid määratakse, kuna ei tohiks olla vähematki alust arvamiseks, et ümmarguselt 30% Eesti äri-meestest jonna pärast maksumäärade vastu proteste esildavad.

Kaubandus-tööstuskojale kui maksumaksjate esindusele on paljudest kordadest teatatud, kus otsekoheste maksude peavalitsuse juhtivad jõud avalikult selle üle headmeelt avaldavad, kui mõnd äriettevõtet võimalikult kõrgelt maksustatud. On ju õige, et maksuametnikkude ülesanne on selle järele valvata, et iga ettevõtte oma tulude kohaselt maksustataks ja Koda oskab kohusetruudest riigiametnikkudest alati lugu pidada, kuid Koda leiab ka, et iga riigiametniku esimene ülesanne peaks olema valvel seista, et valitsusvõimu aval-

dused oleksid õiglased ja ametiasutuste teoviisid korrektsed ning kodanikkudes põhjendatud nurinat ja rahulolematust esile ei kutsuks. Mis puutub aga otsekoheste maksude peavalitsusesse, siis ei ole see enam kellegi saladus, et üldine rahulolematuse mainitud asutuse vastu maksjate hulgas äärmuseni on tõusnud. Vähe sellest, et maksev ärimaksuseadus praegusele ajale enam kohane ei ole, tekitab kõige suuremat pahameelt see süsteem, kuidas juhtivate jõudude poolt seda seadust käsitatakse, ja hoolimatus, mida maksjate huvide vastu üles näidatakse. Kojale on teatatud juhtumisest, mida meie küll kontrollida pole saanud, kus peavalitsuse direktor hra J. Kristjan isikute poole, kes tema juure on ilmunud abi ja kaitset paluma, väljakutsuvalt pöörnud, rõõmustades selle üle, et viimaseid raskete maksudega nuheldud.

Et sarnane olukord, mida välja kutsunud vastutaval kohal seisev kõrgem ametnik, kodanikkude usaldust õigusliku korra vastu kõigutab ja lugupidamist riigiasutuste vastu nõrgendab, peaks selge olema.

27. juulil ettetulnud vahejuhtumine on üksik, mis avalikkuse ette toodud. Peakomitee istungid on kinnised ja seepärast tuleb arvestada nende asjadega, milliseid kõnelevad maksjad, kellel tarvidus olnud peavalitsuses või peakomitees asju ajada. Ja neis kõneldustes tehakse alati raskeid etteheiteid peavalitsuse direktoritele, härradele Vilkenile ja Kristjanile.

Kaubandus-tööstuskoda palub teid, härra minister, kiires korras põhjalikule revideerimisele võtta seda korda, mis meie kõrgemas maksuasutuses valitsemas ja, kui selleks võimalusi olemas, lahendada küsimust sel teel et juhtivatele kohtadele sinna määrataks isikud, kelle teoviis ei oleks väljakutseks kodanikkudele ega põhjuseks rahulolematuseks riikliku korra vastu.

Majanduslikke teateid kodu- ja välismailt.

Laevasõidu laenufondis veel vabu summasid.

Nagu kaubandus-tööstusministeerium Kaubandus-tööstuskojale sellekohase järelepärimise peale teatab, on praegu laenufondis veel ümmarguselt 7.000.000 mk. vaba krediiti, millest võib saada laenu laevade otsmiseks ja ehitamiseks.

Teatavasti jaotatakse sellest fondist laenusid kaks korda aastas, mille juures vastavad palved

peavad olema esitatud 1. aprilliks ja 1. oktoobriks (R. T. nr. 51, 1926. a.).

Kuna sügisene tähtpäev ligidal, juhitakse selle peale laenu tahtjate tähelepanu.

Kui laenu soove rohkem, on võimalus, et krediiti suurendataks lisaeelarve korras.

Järelokaja konflikti puhul otsekoheste maksude peakomitees.

Konflikti puhul, mis tekkis otsekoheste maksude peakomitees peavalitsuse direktori härra J.

Kristjani ja Koja esindaja härra A. Toferi ning linna esindaja härra Orgi vahel, millest meie ajakirjas teisel kohal lähemalt seletatud, tuleb kaubandus-tööstuskojale ärieringkonnist kirju, milles avaldatakse tänu ja täit lugupidamist Koja esindajale härra A. Toferile südi ja õiglase maksjate huvide kaitsmise eest peakomitees.

Maksimumaksjad, keda ametnikud oma heaksarvamise järele võivad trahvida ja karistada, on seevõrra hellaks tehtud, et iga sammu rõõmuga tervitavad, mis kaudseltki õiglase korra maksvusele pääsemiseks kaasa aitab.

Kaubandus-tööstuslike akt-siaseltside ja osäühisuste asutamine Eestis 1927. a. I poolel.

Uute kaubandus-tööstuslike akt-siaseltside ja osäühisuste asutamine on jäänud väikeseks. 1927. a. I poolel on asutatud ainult 11 uut Eesti akt-siaseltsi ja osäühisust kaubandus-tööstuse alal ja peale selle 3 välismaa akt-siaseltsi osakonda. Mõned uued Eesti akt-siaseltsid ei loonud miingisugust uut ettevõtet juure, vaid endised isiklikud ettevõtted läksid nende tarvis ellukutsutud seltsi kätte. Tegevuse ala pooldest on 1927. a. I poolel asutatud akt-siaseltsidest ja osäühisustest kolm puhtkaubandusliku tegevusalaga, 4 tööstusliku tegevusalaga, 3 kaubanduse ja tööstuse sihiga ja 1 tegevusala on kodukäsitöö organiseerimine ja kodukäsitöösaaduste müük. Välismaa akt-siaseltside osakondadest on kahel põlevkivi ümber-töötamine ja 1 metsasaaduste eksport. Põhikapitali on nimetatud uutel Eesti akt-siaseltsidel ja osäühisustel kokku 58,5 milj. väärtkindlat marka ja 50.000 kuldkrooni.

Välismaa seltside uute osakondade kapital Eestis on 300.000 Soome marka, 5 milj. Emk. ja 500.000 Rootsi krooni. Juhatusel asukoha järel on tänava asutatud Eesti akt-siaseltsid ja osäühisused peale ühe, mis Pärnus, kõik Tallinna seltsid.

Eesti väliskaubandus 1927. a. I poolel.

Tänava on esimese kuue kuu jooksul sisse veetud 163.584 tonni kaupu 4.350 milj. Emk. väärtuses ja välja veetud 192.713 tonni 4.185,1 milj. Emk. eest, seega oli väljavedu kaalu järele 29.129 tonni sisseveost suurem, väärtuse järele aga 164,9 Emk. passiivne. Läänud aastaga võrreldes on sisseveetud kaupade kaal tunduvalt vähenenud, kuna väärtus jäi peaaegu samasuguseks:

Sissevedu:

1927. a. I poolel	163,6 tuh. tonni	4.350 milj. Emk.
1926. „ I „	188,5 „ „	4.302 „ „

Väljaveos näeme vastupidist pilti: kaupade hulk on kasvanud, nende väärtus aga langes. Selle põhjused on käsitatud eelviimasel informatsioonil ilmunud artiklis, kust selgub, et hindade liikumine on meile ebasoodus olnud.

Väljavedu oli:

1927. a. I poolel	192,7 tuh. tonni	4.185 milj. Emk.
1926. „ I „	154,5 „ „	4.420 „ „

Väliskaubandus juunikuus aitas kaasa passiviteedi vähendamiseks: 5 kuu bilanss oli 266,7 milj. Emk., poole aasta bilanss aga juba kõigest 164,9 milj. Emk. passiivne.

Soome:

Mitmed tundemärgid näitavad, et majandusliku tõusu faas kätte on jõudnud. Riigi sissetulekud tõusevad eelarvest üle, väliskaubandus suureneb, ligi 1/3 sisseveost langeb kapitaalväärtuste peale, mis uute varade loomiseks läheb, töötuid on registreeritud üle Soome kõigest 1000 hinge ümber, hoisummad kasvavad järjekindlalt, isegi elukinnituspoliiside summa on tõusnud s. a. esim. poolel 710 milj. võrra (1926. a. 656 milj.).

Liha sissevedu Eestist sünnitab ühtlugu nurnat Soome põllumeeste keskel. „Maaseudun Tulevaisuus“ 2. 8 kirjutab muu seas: „Tapaloomade sissevedu Eestist jätkub suurel määral, kui see niiviisi edasi kestab, muutub lihaturg meil ebastabiilseks, mis kodumaa lihakarja kasvatamist takistab. Nädalas tuuakse Eestist Helsingi ja Viiburi 400—500 tapalooma, eestlased suruvad liha hinnad nii alla, et Soome liha ei tule enam turule. Kui liha sissevedu Eestist jätkub praeguses tempos, võib see hädaohtlikuks muutuda meie karjapidamisele, meie lihakarja kasvatus jääb seisma. Seepärast peame täitsa loomulikku, kui liha sisseveole takistusi tehakse. Teist teed selleks ei ole kui kaubalepingu revideerimine. Meil ei ole ka mingit põhjust liha sissevedu Eestist soodustada, kuna liha väljaveo võimalused meilt teistesse maadesse on õige piiratud.“

Läti:

SSSR vagunite tellimised Riia vabrikutele.

Läbirääkimised jäävagunite tellimise asjus SSSR ja „Feniksi“ ning Liibavi sõjasadama tehaste esitajate vahel kestavad edasi. Kõne all on 2500 jäävaguni ehitamine 5 aasta jooksul. SSSR tahab iga aasta saada 500 vagunit. Tasu asjus ei ole veel kokku lepitud. SSSR esitajad tahavad vaguneid saada krediidi peale, kuna „Feniks“

nõus on neid valmistama osalt sularaha, osalt kauba eest. SSSR esitajad sõitsid neil päevil Moskvasse uute juhtnööride järele, kust nad kahe nädala pärast tagasi jõuavad, et vabrikutele tellimisi lõpulikul kujul üle anda.

Läti väliskaubanduse bilanss aktiivne.

Läti väliskaubanduses võib vähehaaval paranemist märgata. Ametlikkude andmete järele oli see juunis aktiivne: väljavedu oli 15,9 milj. lati ja sissevedu 14,6 miljoni lati väärtuses. Võrreldes eelmise kuuga on kaupade läbikäik 9 miljoni lati võrra vähenenud. Import on vähenenud kõigil aladel, eriti manufaktuuri alal. Loodetakse, et käesoleva aasta bilanssi korda läheb ilma puudujäägita lõpetada.

Läti valitsuse nõupidamine.

„Jaun. Sin.“ 17. VIII. Valitsuse nõupidamisel 16. augustil refereeris rahamin. Bastjahnis linalepingust Venega. Tunnistati, et mõned lepingu punktid on segased, milles Läti kasuks rohkem selgust tuleks muretseda. Edasi harutati linahindu. Rahaministeerium kavatseb linahindu 25—130% võrra tõsta.

Läti-SSSR kaubanduslepingu asjus toonitasid mõned erakonnad, et valitsus peaks Riia börsikomitee ning vabrikantide ja kaupmeeste liidu poolt saadetud protestide asjus seisukoha võtma. Demokraatliku tsentrumi poolt näidati, et lepingu üksikasju hoitakse suures saladuses. Valitsus annab oma vastuse järgmisel koalitsiooni nõupidamisel, mis umbes ühe nädala pärast ära peetakse.

Poola eksperdid Lätis.

„Jaun. Sin.“ 17. VIII. Tuleval pühapäeval või esmaspäeval jõuavad Riiga Poola kaubandusministeeriumi väliskaubanduse sektsiooni dir. Sigetinski ja sama ministeeriumi Balti riikide osak. referent Geppert, et osa võtta Läti-Poola kaubanduslepingu läbirääkimistest ekspertidena tehnilistes küsimustes. Poola poolt juhatab läbirääkimisi saadik Lätis Lukasevitsch.

Daani:

Oodatav viljasaak Daanis. Meie kartuliekspordi väljavaated.

Külma, vihmade kevade ja suve alguse tõttu kardeti siin alguses puudulikkust vilja- ja heinasaaki. Kuid pärastised soojad ilmad tõid asjasse parandust. Statistika departemangu andmetel oli viljade seisukord 15. juulil järgmine, kui normaal- saagi väljenduseks võtta 100:

	Saartel.	Jüütimaal.
Nisu	94	97
Rukis	91	89
Oder	101	101
Kaer	101	99
Herned	100	100

Puuduliku rukkisaagi põhjuseks peetakse asjaolu, et õitsemise ajal olid külmad ja vihmased ilmad. Nisu seisukorra peale mõjunud samuti külm kevade.

Heinasaak on keskmine, kuid tänavune kvaliteet on alla keskmist.

Juurviljad on ilmastiku läbi kõige rohkem kannatada saanud. Juulikuu 15-dal olid väljavaated järgmised:

	Saartel.	Jüütimaal.
Kartul	85	84
Loomanaeris	83	85
Suhkrunaeris	84	88
Määrõigas	87	90

See on muidugi oodatav kartulisaak, mis meid kõige rohkem huvitab. Ülaltoodud andmete varal võib oletada, et siin ka tänavune kartulisaak puudulikuks osutub. Kartuli seisukorra puudulikkuses ei ole ainult üksi ilmastik süüdi, vaid ka see me oli halb, mille tõttu read õige hõredaks on jäänud. Pealegi kardetakse veel kartulihaigusi. Mõnes kohas on seenehaigus (Kartoffelskimmelen) ilmsiks tulnud.

Kuna meie kartul siin endale juba hea nime on loonud, siis avanevad läheneval sügisel jällegi ekspordivõimalused. Ainult oleks soovitatav kõrvaldada mõnd läinud hooajal ilmsiks tulnud soovimatut nähtust. Kõigepealt tuleks luua meie ekspordööride vahel kindel koostöö, et nad siin üksteisega konkureerides hindu alla ei suruks Eesti kartuli pealt. Peaasjaliselt võib hindade rikkumine sel teel sündida, kui koormaga päraltel jõutakse ja seda siin tahetakse likvideerida, ilma et oleks varemalt ostjat leitud ja sellega hinna ning muude müügitingimuste üle kokku lepitud. Edasi on tähtis juba algusest peale luua sidemeid soliidsete ettevõtete ja ärimeestega. Kuna meie ekspordööridele sinne turg seni oli võrdlemisi tundmatu ja ka praegugi veel sidemeid tuleb otsida, on konsulaat valmis meie ekspordööridele soliidseid firmasid kätte näitama. Samuti kogub konsulaat meie ekspordööride palvel siinsete pankade, kaupmeeskona, teadete büroode jne. kaudu andmeid isikute ja äride kohta, kellega ärisidemeid on soovitatav luua. Ekspordööridele endile aga on need allikad tähtsuse kohta toome ühe illustratsiooni.

Ühe meie ekspordööri palvel kogusime andmeid ühe siinse ärimehe soliidse kohta. Andmed osutasid negatiivseiks. Kuid järeleküsitav täitis

alguses enda peale võetud kohustused korralikult, kuna Eesti kartulitega kauplemine temale oli väga tulukas. Seega võitis ta veel ühe teise meie eksportööri usalduse, kes konsulaadi teadmata selle ärimehega ühendusse astus, ilma et konsulaat oleks võinud hoiatada. Tagajärjed olid kurvad: ostja ei suutnud enda peale võetud kohustusi täita ja praegu lahendavad asja kohtuvõimud. Küsitav on, kas meie eksportööri kahjud kattuvad.

Lõpuks paar sõna siinsete nõuete kohta. Daa-nis tarvitatakse peaaesjalikult järgmisi kartulisi-sorte: Up to date ja magnum bonum. Siin celis-tatakse suuremaid ja siledaid kartuleid. Eesti omad leitakse veidi auklikeks ja konarlikeks, kuid siiski siinsetest maitsevamaiks. Eesti pakkimis-viis puhastes kottides on väga rahuldav.

Mis puutub kartulijahusse, siis ei ole praegu siin väljavaateid, kuna Hollandi, Poola ja isegi Rootsi hinnad on madalamad. Pealegi on meie kartulijahul raske oma kvaliteedi poolest võis-telda.

Rootsi:

Stokholmi vabasadam.

Stokholmi vabasadam, mis on üldse vanemaid vabasadamaid Rootsis, omab suurima tähtsuse kaubanduslikus läbikäimises Läänemere maadega, samuti ka viljaka ja majanduslikult kõrgele jär-jele arenenud avara tagamaaga, mis rikas oma tööstuste poolest. Vabasadama tegevuse andmed möödunud majandusaasta kohta näitavad sissetu-lekute suurenemist tollide-, sadama- ja teiste maksude alal 9,7 miljoni krooni peale 6,9 miljoni krooni vastu eelmisel aastal, misjuures tollid üksi 40 protsenti on kasvanud. Kaide kogupikkus on 535 meetri pealt tõusnud 1215 meetrini ja ladu-ruumide maht on suurenenud 20.000 kantmeetri pealt 42.000 peale, ühes arvatud ka uus külmu-tusruum, mis eriti hoogsalt suureneva värske puu-vilja sisseveo tõttu Ameerikast ja külmutatud liha jaoks sisse seati.

Rootsi vabasadamate soodsad tingimused kaupade ladushoidmiseks ja edasilaadimiseks, ilma tollimaksu võtmata, samuti ka õigus müüa väiksemaid partiisid ladus seisvatest kaupadest, ilma et kogu ladu pealt konsignatsioonimakse võe-taks, on osutunud väga tagajärjerikkaks.

Rootsi ookeaniliinide merikaubandus Ameerika-ga asub vabasadamal esimesel kohal, kusjuures Stokholmi ja Bostoni, New-Yorgi või Lõuna-Ameerika sadamate vahel reisirid kestavad kõigest 14, Stokholmi ja Kanada ehk vaigse Ookeani sadamate vahel 30 päeva.

Stokholm on kahtlemata tähtsaim kaubalinn Rootsis — sisseveo suhtes esimesel, väljaveos aga teisel kohal. Laevade liikumine on erakordselt

clav ja tänu võrdlemisi pehmele kliimale võib lii-kumine seal läbi aasta kesta. Ka väga valjudel talvedel suudavad võimsad jäälõhkujad, mis kuu-luvad linnale, sõidutee lahti hoida. Samuti on sa-damale soodus ka tõusu ja mõõna täielik puudu-mine.

Saksa:

Väliskaubandus.

Väliskaubanduse passiivsus on juunikuus rekordsummani, 449 miljoni Saksa margani, tõus-nud. Detsembrikuuga 1926. a. võrreldes 100% võr-ra suuremaks läinud. Esimese poole aasta peale teeb passiivsus hiiglasumma, ligi 2 miljardit, välja.

Kuude järele:

Jaauuaris	295
Veebruaris	338
Märtsis	243
Aprillis	299
Mais	330
Juunis	449

Kui selle ebaloomuliku seisukorra põhjusi ot-sida, siis on neid palju. Kõige suurem on aga Sak-samaa kiire majanduslik tõus. Saksamaa tööstus töötab praegu suuremalt jaolt sisemaa nõudmiste rahuldamiseks. Väljaveo konstantsuse juures on sissevedu tunduvalt suurenenud, ja kõige suurema osa mängib siin tooresainete ja poolvabrikatide sissevedu, ka söögiainete sissevedu on suurene-nud, mis osalt halva 1926. a. põllusaagiga seleta-tav, teiselt aga ka konsumeerija nõudmiste suu-rendamisega.

Kaubalepingu läbirääkimised Prantsusmaaga.

30. juuniga s. a. lõppes lepingu vahekord Prantsusmaaga ja hakkas maksma üldine tollita-riif; Saarimaa kokkulõpe, mille järele Saksamaale teatav kontigent määratakse, on kahe kuu peale pikendatud, kuid kui 31. augustini Saksamaa Prantsusmaaga kokku ei lepi, siis on Prantsus-maal õigus ka sellest lahti ütelda. Läbirääkimi-sed kestavad. Saksamaa on valmis andma Prant-susmaale soodustusi veinide, puuvilja, tekstiili ja jahude peale, ise saab suuremaid soodustusi ma-sinate ja keemiakaupade peale. Et parlamentide puhkeag takistuseks ei oleks lepingu sõlmimisele, on mõlemate maade parlamendid valitsusi volita-nud kaubalepinguid sõlmima — kolme kuu peale.

Ungari:

Ungari kaubandus ja tööstus 1926. a. ..

Budapesti kaubandus-tööstuskoda avaldas hiljuti 12 trükipoognat suure brošüüri Ungari 1926. a. kaubanduse ja tööstuse kohta. Bro-

šüür on trükitud ka Saksa, Prantsuse ja Inglise keeles ja on välismaa ärirahvale, kes Ungari ärioludest huvitatud, väga tarvilikuks käsiraamatuks. Brošüür ei too mitte üksnes üldist majandusolude kirjeldust, vaid pakub ka üksikasjalisi kokkuvõtteid põllumajanduse ja tööstuse produktiooni kohta, edasi annab brošüür ülevaate väliskaubanduse, raha-, krediidi-, ning sotsiaaloludest 1926. a. Eripeatükina on toodud andmed üksikute tööstuse ja kaubanduse harude kohta, näidates üksikasjaliselt, milliseid kaupu Ungari valmistab sisemaa jaoks ja milliseid ekspordiks, samuti, mis kaupu Ungari välismailt importeerib.

Päritolutunnistuste koht. kaupade ekspordeerimisel Ungarisse.

Verbaalnoodiga nr. 72296/4 — 1926 9. sept. 1926 teatas Ungari välisministeerium Eesti saatkonnale, et Ungari rahaministeeriumi määruse põhjal nr. 120340, 6. sept. 1926. a., ainult juurelisatud nimekirjas äratähendatud kaubad peavad olema varustatud sisseveo korral Ungarisse päritolutunnistusega, et võimaldada alandatud tariifi ärakasutamist, mis Ungaris maksev mitmete välisriikide vahel sõlmitud mitmesuguste kaubanduskonventsioonide põhjal, ja et nende tunnistuste kinnitamine Ungari diplomaatikkude ja konsulaarvõimude poolt pole nõuetav.

Samuti ei ole tarvilik päritolutunnistustele fakture juure lisada ja loomulikult ei pea faktuurid ka mitte olema kinnitatud Ungari diplomaatikkude ja konsulaarvõimude poolt.

Tuleb tähendada, et faktuuride esitamist nõutakse ainult kaupade üle, millede pealt tollimaksud väärtuse järele välja arvatakse, ja et vastavate Ungari tollimääruste põhjal tollivõimud on kohustatud tunnustama ainult impoorteri firma allkirjaga või pitsatiga varustatud fakture.

Et tähendatud allkirjad sageli faktuuridel puuduvad, palub Ungari saatkond meie välisministeeriumi importööridele ülalnimetatud määrusi teatavaks teha, et ära hoida viivitusi tollioperatsioonides.

Türgi:

Konstantinoopol ja ümbrus — vabasadama piirkonnana.

Vast avaldatud seaduse järele on valitsusel õigus kuulutada vabasadama piirkonnaks Konstantinoopoli linna alla kuuluvaid kui ka ümbruskonna maa-alasid. Selle seaduse järele

võib vabas tsoonis järgmisi ärilisi operatsioone toimetada: Hoida depoos nii oma- kui välismaa kaupu, sisemaale või reekspedeerimiseks välismaale. Ümber pakkida, sorteerida, puhastada ja muid operatsioone teha deponeeritud kaupadega. — Algmaterjale ümber töötada valmiskaupadeks. — Masinaid ja aparate monteerida ja täiendada osadega, mis pärit sise- või välismaalt. — Samade materjalidega remonteerida laevu jne. — Tähendatud otstarveteks ehitada hooneid ja saada selleks tarvilikku materjali (§§ 1—4).

Vabatsooni võib kasutada ka riik otsekohe või linnaprefektuur või kaubandus-tööstuskoda või muud ametlikud, seltskondlikud või eraasutused. Vabas tsoonis, kuigi see on Türgi riigi osa, ei ole maksvad omavalitsuse määrused, tollitariifid, tööstuse ergutusseadus ega üldised passikorraldused. Omavalitsuse funktsioonid määratakse eraldi. Politsei- ja kohtukorraldus on maksev üldistel alustel. Korra järgi vabas tsoonis valvab kohalik tollivalitsus nii maal kui merel (§§ 6—8). — Kõik kaubad, mis esimestes paragrahvides ettenähtud otstarveteks tarvitatud ei ole, käivad tolli alla harilikus korras, seega kuuluvad salakauba hulka ilma deklareerimata vabas piirkonnas äratarvitatud või müüdüd kaubad jne. (§ 10). Muidugi on ette nähtud lubasaamise kord, trahvid (kuni 10.000 Türgi n.) jne.

Kahtlemata on Stambuli (Konstantinoopoli) vabasadamaks kuulutamisel väga suur tähtsus ja ka Eesti eksportkaupadele lähemasse Idasse, tekstiil ja m. See asjaolu tõstab veelgi Türgi, ja eriti Stambuli kaubanduslikku tähtsust Balkani riikide, Persia ja Egiptuse suhtes.

Türgi turg — Eesti seisukohalt.

Türgi omab meie väliskaubanduses, teiste Läheda Ida riikidega võrreldes, erilise tähtsuse. Ja seda järgmistel põhjustel. Esiteks on Türgi kui tarvitaja-turg meile iseenesest suure tähtsusega, meie tekstiilsaadustele aga eriliselt. Vaatamata Eesti-Türgi vahelise kaubandusolude korraldamatuse peale on need kaubad Türki tse läbi murdnud, ja seda juba kolmandat aastat. Selge, et see päris kerge ei ole olnud, kui puuduvad igasugused kokkulepped ja isegi konsulaaresitus, rääkimata korralikust kaubalepingust. Mõni aeg tagasi sõlmitud sõprusleping Türgiga on ka praegugi veel, augusti teisel poolel 1927. a., — jõusse astumata. Praegune väliskaubandus Türgiga on meil passiivne: Meie väljavedu Türki on vaevalt 2.000.000 marga väärtuses, peamiselt villane riie, Narva kalevimanufaktuuri eksportkaup. Kuid see on algus alles, ja näitab kindlat tõusutendentsi: 1923. aastal ei olnud teks-

tiilsaaduste väljavedu üldse Türgi, 1924. aastal oli meie väljavedu sinna 0,5 miljoni marga eest, 1925. aastal — 1,6 miljoni eest, ja 1926. aastal — ligi 2 (1,9) miljoni eest. Käesoleval, 1927. aastal, oleme ka puuvilja saadustele seal väikesel määral turgu leidnud. Asja takistab aga, nii kui tähendatud, kaubalepingu ja konsulaaresituse puudus. Peale tekstiili on Türgis kindlaid väljaveateid meie vineerile, paberile, tallanahale, tsemendile. Kuid seni, kui oleme sunnitud kui vähemsoolustatud riik alluma maksimaalsetele tollidele, on võimatu meie väljavedu Türgi tunduvalt tõsta, olgugi et potentsiaalsed võimalused selleks soodsad, ning ei ole võimatu, et praeguregi laubavahetus Türgiga, mis tugevasti aktiivne viimase kasuks, jääb veelgi vaiksemaks — meie ekspordi arvel. Muidugi — kui asjad endiselt peaksid jääma korraldamata.

Türgi väljavedu Eestisse — on meie oludes õige tunduv, näidates pealegi tõusutendentsi. Nii moodustas meie sissevedu Türgist 1925. aastal 0,4% meie üldsisseveost, 36,7 miljoni marga väärtuses, kuid 1926. aastal tõusis see ligi kahekordseks, nii absoluutselt kui võrdselt (0,7% meie üldsisseveost ja 66,6 miljoni marga väärtuses). Sisseveos domineerib tubak, mida Türgist läinud aastal sisse vedasime 66,3 miljoni eest, kusjuures see välja teeb enam kui 33% meie tubaka sisseveost, andes Türgile esikoha meie väliskaubandusele sellel alal, ilma et meie ekspordikaupadele tähtsamat kohta seal oleksime suutnud võita (muud Türgist saadavad kaubad on vähema tähtsusega: rosinad ja korindid, viigi-

marjad jne., kõik kokku 0,3 miljoni Emk. väärtuses).

Kuid Türgiga majanduslike vahetajate korraldamise tähtsus ei seisa mitte ainult tema tarvitaja-turus — meie tekstiiltööstuse saaduste ja teistele Eesti ekspordikaupadele. Kahtlemata ja väga suure majandusliku kaalu omab asjaolu, et Türgi on kaubanduslikuks keskkohaks ja tähtsamate kaubateede sõlmeks — Balkani riikidele ühelt poolt, ja Väike-Aasia, Persia ja isegi Egiptusega teiselt poolt. Tõusev majanduslik elu, mida modern Türgis mõned Lääne-Euroopa majandusmehed nimetavad „revolutsiooniliselt muudetud majanduseks“ Kemal-pascha valitsuse juhtimisel ja mille üheks piltlikumaks näiteks on ülalnimetatud vabasadamade asutamine Stanbulis, — lubab oletada, et see riik seisab suure kaubandusliku tuleviku ees, mis, kasutades soodsat geograafilist asendit, annab Türgile domineeriva tähtsuse Balkani, Väike-Aasia ja Egiptuse kaubanduses.

Norra:

Kartuliturg Norras.

Osaline kartulipuudus, mis Norras ilmsiks tuli juunikuu lõpupoole, tekitas siis elavust kartuliturul ja kutsus välja teatud hindade tõusu, millele nüüd aga jälle järgnenud hindade langus. Praegu makstakse põllumeestele 100 kgr. kartulite eest Oslos Nkr. 14.—, Trondhjemis 13.—, Bergenis Nkr. 15.—.

Tolliteateid.

Tollikomitee otsusi mõnede kaupade tollimise kohta.

Rahaministeriumi juures asuv alaline tollikomitee on otsustanud tunnistada:

I. A. Sisseveotariifis.

Kivipähkla saagimisel ülejäänud ääretükid, t. t. § 62 p. 5 alla kuuluvaks, kui kivipähkla tükid, mis enesest teost ei moodusta. (T. k. ots. nr. 1215. 4. VIII. 27.).

Atsetüleengaaasi puhastamiseks tarvitata v kroomhape ja ränimulla (kiselguuri) mehaaniline segu

(„Agatol“), t. t. § 71 p. 7 alla kuuluvaks. (T. k. ots. nr. 1204, 4. VIII. 27.)

Mineraalõli ja kiviõletõrvsaaduste mehaaniline segu, t. t. § 71 p. 7 alla kuuluvaks. (T. k. ots. nr. 1203, 4. VIII. 27.).

Karboolhappe ja kiviõletõrvsaaduste mehaaniline segu, t. t. § 71 p. 7 alla kuuluvaks. (T. k. ots. nr. 1202, 4. VIII. 27.)

Katusekittimistõrv, mis koosneb peaaesjaltselt kiviõletõrvast ja sisaldab mehaanilise seguna kipsi ja looma rasva, t. t. § 71 p. 7 alla kuuluvaks. (T. k. ots. nr. 1201, 4. VIII. 27.)

Fajansist pikergused seinatahvlid, mille üks pool klasuuriga kaetud, t. t. § 75

p. 1 alla kuuluvaks. (T. k. ots. nr. 1217, 4. VIII. 27.)

II. A. Väljaveotariifis.

Tollikomitee seletas, et esimene ületöötamine, mis eksporteeritavaid konte mittetooresteks

ja seetõttu tollita läbilastavaiks teeb, on väljaveo tollitariifis § 3 p. 2 mõiste kohaselt nende peenendamise; viimase sõna all aga tuleb lugeda jahvatamine või kruupideks purustamine. (T. k. ots. nr. 1216. 4. VIII. 27.)

Tollivalve punktid:

Nr.Nr.	Tollipunkti nimetus.	Kes täidab tolliametniku funktsioone.	Funktsioonide kirjeldus.
1	Mõisaküla tollivalve	Raudteepolitsei konstaabel	Revideerib reisijate asju. Plombeerib transiitronge ja seab transiidokumente kokku. Saadab kaupu transiitkorras lähemasse tolliasutusse tollimiseks.
2	Käsmu „	Käsmu merikooli õpetaja hra Sandbank	Võtab vastu talvekorterisse tulevaid tühje välismaasõidu laevu.
3	Kihno „	Piirivalve valitsuse esitaja	Võtab vastu välismaasõidu tühje laevu ja laseb neid välja otsekohe välismaale metaskivilaadungiga. Nõuab sellega kaasas käivad maksud sisse.
4	Virtsu „	„	Seesama.
5	Kihelkonna „	„	Seesama.
6	Triigi „	„	Seesama.
7	Kabli „	„	Võtab vastu tühje välismaasõidu laevu ja laseb neid otsekohe välismaale põletispuude laadungiga. Nõuab sisse sellega kaasaskäivad maksud.
8	Ruhno „	Politsei konstaabel	Tolliseaduse ja tollikorralduse täitmise järele valvamine. Väljaveokaupade revideerimine. Reisijate asjade revideerimine.

Turgude ülevaade.

Kivisüsi: Inglise kivisüeturul kestab nõrk elavus edasi. Saksamaal, nimelt Ruhri piirkonnas, on üldine päevaproduktioon 10.000 t. võrra langenud.

Raud: Rauaturul on tekkinud kerge hindade nõrgenemine. Tellimised jooksevad sisse normaalselt, kuigi nõutakse lühemaid laadimistähtaegu.

Metallid: Augusti algul kõvenenud meelevolu on muutunud rahuliseks. Tarvitajad on endid tagavaradega tublisti varustanud. Inglismaal saa-

di rohkesti spekulatiiviselooga tellimisi, eriti vase peale, arvatavasti Ameerika arvel. Inglise sisemaa tarvitajad on tagasihoidlikud.

Puuvill: Puuvillaturul meelevolu täiesti loid. Ainult viimased kokkuvõtted lõikuse kohta on toonud kaasa nõrka elavust.

Teravili: Ameerika turul meelevolu kindel. Augusti keskel oli nisu hind 142¼ cts bushelist. Rukis 95¼ cts. bushel. Saksamaal meelevolu loid.

Toiduainete turg.

London.	
26. VIII. Nisu, kaal—496 Ing- lise naela	
Northern Manitoba	£ — — 60/—
Hard Winter	” — — 52/9
Rosario Santa	” — — 53/9
Jahu, kaal — 280 Ingl. naela.	
Manitoba	” — — 43/—
Austraalia	” — — 38/4 1/2
Kansas	” — — 41/3
Odrad	
Kanada Nr. 3, kaal — 370 Ingl. naela	” — — 35/9
Kalifornia, kaal — 424 Ingl. naela	” — 53/—
Kaerad, kaal — 320 Inglise naela	
La Plata	£ — — 25/3
Canada № 2	” — — —
20. VIII. Linad, cif.	
Riga Z. K.	” 10 3/0 — —
Pärnu H. D.	” — — —
Slanetz U/A Medium	” — — —
Bacon, kaal — 112 Ingl. naela	Sh.
Iiri	” 94/0 — 102/0
Daani	” 84/0 — 94/0
Kanada	” 84/0 — 88/0
Ameerika	” — — —
Munad, kaal — 120 Ingl. naela	
Inglise	” 13/6 — 18/0
Iiri	” 13/6 — 15/6
Või, kaal — 112 Ingl. n.	
Hollandi	” 170/0 — —
Daani	” 175/0 — 176/0
Uns-Meremaa	” 160/0 — 178/0
Austraalia	” 144/0 — 174/0
Argentiina	” 150/0 — 170/0
23. VIII. Eesti või	” 168/0 — 170/0
Läti või I sort	” 158/0 — 160/0
” ” II ”	” — — —

Hamburg.

Nisu	
Sisemaa, tonni eest	—
Manitoba, cif 100 kgr. eest term. fl.	16.75
Hard Winter, cif 100 kgr. eest termiin	fl. 14.85
Ameerika jahu, cif. 100 kgr. eest termiin	\$ 7 1/2 — 9
Rukis	
Sisemaa, tonni eest	Rmk. —
Western II, cif 100 kgr. eest loco	fl. 10.90
Kaerad	
Sisemaa, tonni eest	Rmk. —
25. VIII. Odrad, talve	
Sisemaa, tonni eest	Rmk. 210.00—218.00
25. VIII. Odrad, suve	
Sisemaa, tonni eest	” 215.00— 260.00

Suhkur

C. S. R. Feinkorn, 50 kgr. eest loco	£ — —
Saksa „Eksport“, 50 kgr. eest termiin	” 15/9 3/4 —
Java 50 kgr. eest termiin	” — —
American Fine Granulated 50 kgr. eest	” — —
Riis	
Burma II, 50 kgr. eest	£ 14/9
Rasv	
Purelard American, 100 kgr. eest	\$ 32 1/4
Steamlard 100 kgr. eest	” 31 1/4
Või, Berliini engroshinnad, tsentneri eest	Rmk.
Sisemaa I sort	174 —
” II ”	156 —
Välismaa I sort	” — —
” II ”	” — —
” III ”	” — —
Eesti või	” 175—176
Läti või, punane	” —
” must	” —

Soome nõud:

klaas } - „Riihimäki“,
kristall }
portselaan — „Arabia“,

email —

Kone- ja Siltarakennus

O./Y.

Saadaval igalpool.

O./Y.

E. Ahlström & Co.

A./B.

Helsingis.

„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“

poolaasta-tellijaid palutakse tellimise uuendamisega

ru t a t a,

et ajakirja saatmises vahet ei tuleks. **TALITUS.**

Välisbörsid :

	L O N D O N										
	15. VIII	16. VIII	17. VIII	18. VIII	19. VIII	20. VIII	22. VIII	23. VIII	24. VIII	25. VIII	26. VIII
Frank . . .	124.02	124.05	124.02	124.02	124.05	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02	124.02
Dollar . . .	4.860.6	4.860.9	4.86.15	4.86.12	4.86.12	4.86.18	4.86.18	4.86.15	4.86.15	4.86.18	4.86.25
Rootsi kroon	18.11 ³ / ₈	18.12	18.11	18.11 ¹ / ₈	18.10 ³ / ₄	18.11	18.11 ¹ / ₄	18.11 ⁵ / ₈	18.11 ³ / ₈	18.11 ¹ / ₄	18.10 ³ / ₄
Daani kroon	18.14 ¹ / ₂	18.14 ¹ / ₂	18.14 ³ / ₄	18.14 ⁵ / ₈	18.14 ⁵ / ₈	18.14 ⁵ / ₈	18.15 ¹ / ₄	18.15 ¹ / ₄	18.15 ¹ / ₂	18.15 ¹ / ₄	18.15 ¹ / ₄
Norra kroon	18.69	18.70	18.73	18.73	18.68	18.69	18.67	18.68	18.69	18.70	18.72
Saksa mark	20.45	20.44 ¹ / ₂	20.44 ¹ / ₈	20.43 ³ / ₄	20.42 ¹ / ₈	20.42 ³ / ₈	20.42 ¹ / ₂	20.42	20.41 ⁷ / ₈	20.42 ¹ / ₂	20.43
Soome mark	192.85	192.80	192.80	192.85	192.90	192.87	192.93	192.90	193.00	193.00	193.05
Floriin . . .	12.1306	12.13	12.13.00	12.13.06	12.13.00	12.13.12	12.13.18	12.13.18	12.13.25	12.13.37	12.13.37
Liir	89.27	89. ⁵ / ₁₆	89.25	89.19	89.20	89.26	89.25	89.25	89.25	89.25	89.32
Helveetsia fr.	25.20 ⁷ / ₈	25.21	25.21 ¹ / ₈	25.21 ⁵ / ₈	25.21 ¹ / ₂	25.21 ³ / ₄	25.21 ⁵ / ₈	25.21 ³ / ₄	25.21 ¹ / ₂	25.21 ³ / ₈	25.21 ⁵ / ₂
Tshehhosi.kr.	164.00	164.00	164.00	164.00	164.00	164.00	164.00	164.00	164.00	163.93	164.00
Belgia frank	34.92 ³ / ₈	34.93	34.93	34.92 ³ / ₄	34.92 ⁷ / ₈	34.92 ³ / ₄	34.93	34.92 ³ / ₄	34.93	34.92 ¹ / ₂	34.92 ³ / ₄
Shillingid . .	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50
Poola slot . .	43.50	43.50	43.50	43.50	43.50	32.50	43.50	32.50	43.50	43.50	43.50
Pengo	27.85	27.85	27.85	27.85	27.85	27.85	27.81	27.81	27.80	27.80	27.80
Latt	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20	25.20
Litt	49.25	49.25	49.25	49.25	49.25	49.25	49.25	39.25	39.00	49.00	49.00
Tsherv. rbl.	941.00	941.00	940.75	940.75	940.75	940.75	941.75	941.70	941.75	942.00	942.
Kuld p/unts .											
Höbe p/unts	2/1 ¹ / ₈	2/1 ¹ / ₈	2/2 ¹ / ₈	2/1 ¹ / ₄	2/1 ¹ / ₈	2/1	2/0 ¹⁵ / ₁₆	2/1 ³ / ₈	2/1 ¹ / ₈	2/1 ¹ / ₈	2/1 ¹ / ₄
Plaat. p/unts						222/6— 225					

	B E R L I N										
	12. VIII	15. VIII	16. VIII	17. VIII	18. VIII	19. VIII	22. VIII	23. VIII	24. VIII	25. VIII	26. VIII
Naelsterling	20.447	20.445	20.445	20.442	20.437	20.426	20.426	20.425	20.415	20.421	20.438
Frank	16.49	16.485	16.485	16.48	16.48	16.465	16.47	16.47	16.46	16.47	16.48
Dollar	4.2065	4.207	4.205	4.204	4.2035	4.201	4.201	4.2005	4.199	4.200	4.2035
Rootsi kroon	112.84	112.86	112.86	112.86	112.82	112.76	112.76	112.76	112.68	112.73	112.86
Daani kroon	112.70	112.72	112.69	112.66	112.63	112.70	112.55	112.54	112.48	112.48	112.60
Norra kroon	109.21	109.60	109.35	109.30	109.03	109.10	109.40	109.30	109.16	109.23	109.20
Soome mark	10.598	10.598	10.598	10.615	10.595	10.589	10.583	10.58	10.572	10.579	10.585
Floriin	168.62	168.60	168.50	168.51	168.45	168.38	168.39	168.38	168.28	168.30	168.45
Liir	22.91	22.91	22.91	22.91	22.925	22.91	22.90	22.90	22.88	22.89	22.895
Helveetsia fr.	81.09	81.12	81.085	81.085	81.05	81.90 ¹ / ₂	81.02	80.99	80.95	80.99	80.105
Tshehhosl.kr	12.464	12.465	12.462	12.457	12.456	12.452	12.452	12.45	12.437	12.445	12.456
Belgia frank.	58.52	58.53	58.52	58.51	58.50	58.49	58.485	58.47	58.45	58.46	58.455

Tallinna börsikomitee juures asuva kaupade ja prahtide komisjoni poolt koteeritavate kaupade nimekiri ja hinnad (en gros).

Jahud: nisu, pehme, kõrgem s., Ameerika ja inglise	pd.		Liha, looma, I sort	pd.	720—1120
„sõre, kõrgem sort Ameerika ja inglise	790—840		Ölikoogid, linaseemne	—	
„J. Puhk ja Pojad“ rukkijahu	330—340		„ päevalille	—	
„ „ „ „ „ püül	460—510		„ soja, jahu	330	
Jahu: nisu, pehme — sõre	710—910		Segajõutoit I s.	—	
„J. Puhk ja Pojad“ suurveski saadused. Hinnad arvatud 50 klg. eest ühes valge puuvillase kotiga.			„ II s.	—	
Püüljahu:			Maizena toit	—	
Rukkijahu: patent (à 50 kg.)	puud	560	Nisukliid, välismaa	195	
harilik (à 4 pd.)	480		Puuvillane riie, Bjas	arss.	41,50—51,50
„Eesti Parem“ saiajahu à 50 kg.	840		„ Mitkal	31,50—38,—	
„Kalev“ „ „ „ „	800		Lina, Liivi R	pd.	—
„Taara“ „ „ „ „	780		„ Petseri	—	
„Kungla“ „ „ „ „	750		„ Võru	—	
„Sampo“ „ „ „ „	700		„ Tartu	—	
Manna	900		Linaseemned, õli 87½/0 basis	—	
A/S. Rotermanni tehaste jahud:			Linaseemned, külvi	—	
nisu, pehme — sõre	705—905		Takud, Codilla, I sort	—	
Rukkijahud	330—340		„ „ II „	—	
„ püül	450—470		„ „ III „	—	
Rukis, Eesti	—		Kivistisi, auru, Yorkshire, 2k. pest.	44—46	
„ Vene	310—315		„ Newcastle	38—40	
Ameerika	300—305		„ sepa	44—46	
Kaerad, toidu	250—255		Koks, valu	75—78	
Odrad, õlle	—		„ gaasi	75	
Odrad, toidu	—		Põlevkivi, I sort A	10	
Herned, rohelistes, Hollandi	—		„ I „ B	9	
Riis, Burma II	635—640		„ II „	7,50	
Kartulid, eksport	—		„ III „	5	
„ piirituse	—		„ Fenolaat	150—160	
Kartulitärklis „Superieur“	550—575		„ Gudroon	215—225	
Piin, pudelites	litr.	—	„ pigi	190—200	
Või, eksport, I sort	pd.	4400—4560	Raud, sordi	235—250	
Margariin, välismaa	2040		„ vits	340—520	
„ kodumaa	1860—1960		„ plekk	370—450	
Kaseiin, Eesti	1300—1350		„ plekk, tsingitud	680—720	
Juust „Schweitsi“, kodumaa	2700—2900		Raudtalad	250—270	
Munad, eksport I s. (kast 1440 tk.)	kast	11160	Teras, vedru	450—510	
„ II s. („ 1440 tk.)	10440		„ tööriistade	1200—1400	
Kakao, Hollandi	pd.	2400—2800	„ talla	—	
„ inglise	2000—2400		Belgia reejalase teras, sitkus 45	—	
„ Ameerika	1800—1900		Malm	—	
Kohv, Rio, Santos	4400—4800		Inglitina	11.200—11.500	
„ Kesk-Ameerika sordid	5500—7300		Seatina	1300—1350	
Tee, lahtine, Orange Pekoe, Tseilon	9000—9800		Vaskplekk, punane	3400—3600	
„ „ Orange Pekoe, Java	8000—9000		„ valge	3200—3400	
„ „ Moning, Hiina	4500—5000		Tsink-plekk	1800—2200	
Suhkur, peenike, valge, inglise	765—770		Masinaõli, Vene,	480—525	
„ „ „ Poola	755—760		„ Ameerika	520—560	
„ „ „ Tshehhosl.	—		„ mootori	715—850	
Suhkur, peenike, valge, Java	730—735		„ auto	800—1200	
„ „ „ Guatemala	—		Linaseemneõli	1410	
Siirup, kartuli, 420/0	600		Värnlits	1450	
Glükoos	575		Tsilindriõli, Vene	625—950	
Sool, lahtine, Saksa	52—54		„ Poola	—	
Heeringad, Yarmouth, Matties	tünn	4000—4200	„ Ameerika haril. aur. 280°	515—525	
Heeringad, Yarmouth Matfulls	4300—4500		„ „ ülekuum. „ 3200	935—975	
Heeringad, Schoti, Matties	4500—4800		Põlevkiviõli	170—180	
„ „ Matfulls	4800—5100		Nafta, Vene	245—250	
„ „ Islandi Slo	2400—2500		„ Ameerika	220—225	
Rasvaheeringad	—		Petrooleum, Vene, sisternid ja vaadid	300—305	
Liha, sea, I sort	pd.	1860—1440	„ „ Poola, sist. ja vaadid	—	
			„ „ Am., sistern. ja vaadid	300—305	
			Bensin, Vene	515—525	
			„ Ameerika	515—520	
			Piiritus, eksport (excl. vaat) fob	litr.	42
			Pesuosooda, välismaa	pd.	—
			„ kodumaa	170—175	
			Seebikivi	490—500	

Värvid, nigrosiin, veessulav, välism. pd.	9600
" tsinkvalge, välism. "	1400—1480
" tinavalge, " "	1300—1400
" ooker, " "	360—470
Väetisained,	
salpeter, Norra 100 kg. kott	1980
" " Tshiili pd.	425
" superfosfaat 18—20% 6 pd. kott	570—580
" thomasjahu 16—17% 100 kg. "	540
" kaalisool 30% 100 kg. "	765
" " 40% "	995
" kainiit 14% pd.	55—60
Vävelhapuammoniaak 75 kg. kott	1900
Lubjalämmastik 100 kg. "	1800
Vosvoriit, Eesti 6% "	—
Eesti rikast. vosvoriit 28—30% 6 pd. "	500
Paber, rotatsioon pd.	440
Tsement, Portland, Kunda	
pütt 10 pd. 10 nl. tünn	875
Tsement, Aseri "	875
Kriit, toores pd.	—
" pestud "	120—125
Asfalt "	120
Kivitõrv, välismaa "	315—325
Puutõrv, Eesti "	300—350
Lubi "	43—50
Kips, tükkides "	25
" jahvatatud "	40
" krohvimise "	60—70
Telliskivid, I sort tuhat	—
" A.-s. „Silikaat“ "	—
Tulitikud, orig. kast (5000 toosi)	4500—6000
Nahk, talla, Eesti, kodumaa tooresnast, I s. pd.	5400—5800
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, I sort "	5800—6400
Nahk, talla, Ameerika tooresn. valmistatud, II sort "	5600—6000
Tooresnahk, väikesed ja suured	—
Silikaat D/B/B "	—
Puumaterjalid, saetud	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tall.	—
" IV s	—
" propsid; 7×7	—
Prahid:	
Lina	
Tallinn — Stettiin tonn sh.	—
" — Gent " "	—
" — Dundee " "	—
" — Belfast " "	—
Takud	
Puumaterjalid	
	Standard
Tallinn — London " sh.	45/—
" — E. C. C. P. (Inglise idarand) " "	—
" — Antwerpen " "	42—45/—
" — Southampton " "	—
" — Manchester " "	55/—
" — Amsterdam " "	—
" — Dundee " "	—
250% talve juuremaks.	
Segakaup	
Tallinn — Stettiin tonn sh.	12—25/—
" — London " "	—
" — Stokholm " RR.	12—30
Või	
Tallinn — Stettiin tünn sh.	1/6
Kartulid	
Tallinn — Stokholm tonn Rkr.	—

Tallinna börsi kursisedel.

		12 VIII.	15 VIII.	17 VIII.	19 VIII.	22 VIII.	26 VIII.	27 VIII.
1 dollar	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	372	372	372	372	372	372	372
	M.	375	375	375	375	375	375	375
1 naelsterling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	1808	1808	1809	1808	1809	1809	1809
	M.	1823	1823	1824	1823	1824	1824	1824
100 Saksariigimarka	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	88.50	88.50	88.50	88.50	88.60	88.60	88.60
	M.	89.50	89.50	89.50	89.50	89.60	89.60	89.60
100 Soome marka	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37	9.37
	M.	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47	9.47
100 Rootsi krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—
	M.	100.85	100.85	100.85	100.85	100.85	100.85	100.85
100 Daani krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70	99.70
	M.	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70	100.70
100 Prantsuse franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45
	M.	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20	15.20
100 Hollandi guldenit	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30	149.30
	M.	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80	150.80
100 latti	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50	71.50
	M.	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50	72.50
100 Tšehhoslovakkia krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—	11.—
	M.	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25	11.25
100 Helveetsia franki	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75	71.75
	M.	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75	72.75
100 Norra krooni	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	96.25	96.25	96.50	96.50	96.50	96.50	96.50
	M.	97.75	97.75	98.—	98.—	98.—	98.—	98.—
1 belga	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50	51.50
	M.	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—	53.—
100 Itaalia liiri	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15
	M.	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90	20.90
1 Ungari pengo	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25	65.25
	M.	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75	66.75
1 Austria shilling	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50	52.50
	M.	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—	54.—
1 tšerv. rubla tshekk	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50	189.50
	M.	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50	193.50
1 Poola slot	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—	40.—
	M.	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—	43.—
1 Leedu litt	T.	—	—	—	—	—	—	—
	O.	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50	36.50
	M.	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50	37.50
1 Eesti kroon	T.	100	100	100	100	100	100	100
	O.	—	—	—	—	—	—	—
	M.	—	—	—	—	—	—	—

G. Scheel & Ko. Tallinnas.

Asutatud 1884. aastal.

Äriseis 31. juulil 1927. a.

Aktiva.

Passiva.

Kassa ja arved teistes pankades	25 760.691.50	Aktiivkapital	75.000 000 —
Väärtpaberid	18 172.460.—	Tagavarakapital	75.000.000.—
Laenud ja vekslid	1.223.107.356.50	Spetsiaal-tagavarakapital	8.000 000.—
Korrespondendid:		Kustutuskapital	22 000.000.—
Loro 22.203.126.—		Hoiusummad	613.487.463.50
Nostro 192 748.380.50	214.951.506.50	Korrespondendid:	
Akkreditiivid, garantiid ja muud	570.599.004.50	Loro 17.199.413.50	
Ärikulud	21.303.938.—	Nostro 731.327 169.50	748.526.583.—
Liikumata varandus	60.000.000.—	Akkreditiivid, garantiid ja muud	503.238.602.50
Muud aktivad	24.071.950.—	Protsendid ja komisjon	46.247.842.50
		Muud passivad	58.411.989.—
		1926. a. kasu	8.054 426.50
	Emk. 2.157.966.907.—		Emk. 2.157.966.907.—
		Inkasso dokumendid Emk.	104.998.031.—
		Väärtused depoons	799.222 483.—

TALLINNA LINNAPANGA

ÄRISEIS 1. JUULIL 1927. A.

AKTIVA.

PASSIVA.

Kassa	2.207.607 —	Põhikapital	11.774.698.—
Arved teistes pankades	1 83 .098.—	Tagavarad	4.020.231.—
Väärtpab. ja väl. raha	750.748.—	Hoiusummad:	
Disk. vekslid	70.886 261.—	a) tähtajal. 54.684.554.—	
Täht. Jaenud	537.000.—	b) jook. arvel 131.229.882.—	
Kontokorr. laenud	76.506.292 —	c) kont.-korr. 2.319.044.—	188.233.480 —
Korr. „Loro“ 20.887.710.—		Korrespondendid:	
„Nostro“ 38.496.862.—	59.384.572.—	„Loro“ 2.915.052.—	
Panga inventar	1.161 392.—	„Nostro“ 109.018.—	3.024.070.—
Garantiilaenude deebitorid	10.582.162.—	Väljaant. garantiid	10.582.162.—
Mitmesugused arved	3.993 305.—	Mitmesug. arved	10 209.796.—
	Bilanss 227.844 437.—		Bilanss 227.844 437.—

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismaal.

Väljaandja Kaubandus-õõstuskoda.

Vastutav toimetaja H. Anto.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükkkoda, Pikk t. 2.